

Täysistunto

Keskiviikko 19.10.2022 klo 13.59—20.58

6. Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 8/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle tarkastusvaliokunnan, hallintovaliokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, puolustusvaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Työministeri Tuula Haataisen esittelypuheenvuoron jälkeen, kymmenen minuuttia, käydään keskustelu etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja.

Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa kaksi tuntia.

Avaan keskustelun. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.43 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Huoltovarmuustyöllä on Suomessa yli sadan vuoden taakse ulottuvat perinteet. Suomella on edelleen hyvin toimiva ja kansainvälisesti ainutlaatuinen huoltovarmuusjärjestelmä. Muuttunut toimintaympäristö vaatii kuitenkin riittävien taloudellisten resurssien turvaamista, osaamista, ajantasaista lainsäädäntöä sekä huoltovarmuuden toimintamallin edelleen kehittämistä. Lisäksi meidän tulee varmistaa poikkihallinnollisen yhteistyön sujuvuus ja sektorikohtaisten vastuiden selkeys. Suomessa huoltovarmuus perustuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. Se tulee säilyttää jatkossa. Huoltovarmuutta on lisäksi kansalaisten valmiudet omatoimisuuteen, varautumiseen sekä toimintakykyyn häiriötilanteissa.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus eli resilienssi rakentuu käytännössä kolmesta eri osa-alueesta: ensiksi häiriö- ja kriisitilanteiden välttäminen ja ennaltaehkäisy, toiseksi toiminta akuuttien kriisien ja häiriöiden aikana sekä kolmanneksi palautuminen ja sopeutuminen kriisi- ja häiriötilanteen jälkeen.

Häiriöiden välttäminen on mahdollista, kun tilannekuva riskeistä ja uhkista on kirkas ja niitä pystytään tunnistamaan etukäteen. Näin toimitaan, kun esimerkiksi tunnistetaan vedenalaiseen infrastruktuuriin kohdistuvia uhkia tai kun pyritään havainnoimaan vakavia tietoturvauhkia verkossa. Ennaltaehkäisyä tukevat myös erilaisten kriittisten toimintojen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

varajärjestelmät, esimerkkinä kansainväliset tietoliikenneyhteydet, joiden suojaamiseen ja vahvistamiseen kiinnitetään nyt erityistä huomiota.

Toimintakyky kriisi- tai häiriötilan aikana ratkaisee paljon. Avainasemassa ovat harjoitellut varautumisen menettelyt ja jatkuvuuden hallinnan osaaminen kriittisissä yrityksissä ja muissa toimijoissa. Nykyisen huoltovarmuusyhteistyön ansiosta suurin osa kriittisen infrastruktuurin toimijoista omaa hyvät valmiudet toimia erilaisissa häiriötilanteissa. Yhteinen ja laaja harjoitustoiminta kriisien ja häiriöiden varalta edesauttaa tärkeällä tavalla tätä tavoitetta.

Kolmas osa-alue ratkaisee myös paljon. Olennaista on, kuinka nopeasti esimerkiksi rikkoutunut kaapeli saadaan korjattua ja palautettua toimintakuntoon. Tämä ei onnistu, jollei riskiä ole tunnistettu etukäteen eikä korjaussuunnitelmaa ole etukäteen olemassa ja sen toteuttamista harjoiteltu.

Huoltovarmuus näkyy myös toimitusketjujen ja logistiikan toimivuudessa ja kyvyssä järjestää kuljetuslogistiikka tarvittaessa uusia reittejä tai hankintakanavia pitkin. Suomalainen huoltovarmuusmalli nojaa laajaan yhteistoimintaan elinkeinoelämän yritysten ja toisaalta viranomaisten kesken ja näiden välillä. Lisäksi meillä on toimivat materiaalisen varautumisen velvoitteet ja käytänteet. Kriittisen infrastruktuurin toimijat omaavat hyvän kyvykkyyden sietää ja torjua häiriöitä. Tämän pohjalta Suomen lähtökohta huoltovarmuudessa ja varautumisemme taso ovat hyviä. Lähdemme liikkeelle hyvältä tasolta myös kansainvälisesti vertaillen.

Arvoisa puhemies! Koronapandemian alkuvaiheista lähtien huoltovarmuus on ollut aktiivisesti esillä eri yhteyksissä. Jo koronan aikaan oli ilmeistä, että meidän on syytä katsoa huoltovarmuutta laajemmassa perspektiivissä sekä pystyttävä määrittämään tarkemmin, mitä huoltovarmuuteemme kuuluu, missä ovat vastuut ja miten huoltovarmuusjärjestelmä vastaa erilaisiin kriiseihin modernissa yhteiskunnassa säilyttäen sen, mikä on toimivaa. Siksi päätin, että meidän on aika käynnistää tämä ensimmäinen huoltovarmuutta koskeva selontekotyö yhdessä eduskunnan ja huoltovarmuuden sidosryhmien kanssa. Kun nyt katsomme, millaisia perinteisiä uhkia ja uusia uhkia huoltovarmuuden kannalta olemme koronan jälkeen kohdanneet, ei selontekotyö olisi voinut nyt asettua sopivampaan ajankohtaan. Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset Ukrainaan koettelevat myös huoltovarmuuttamme edustaen perinteisimpiä uhkia. Mennyt kesä on konkretisoinut hyvin sitä, millaisia vaikutuksia uudemmat uhat, kuten ilmastonmuutos, aiheuttavat huoltovarmuudellemme. Selonteon ote on kuitenkin strateginen varmistaen huoltovarmuuden toimivuuden ja kantokyvyn pidemmälle tulevaan.

Huoltovarmuustoimintaa on ehditty arvioimaan kuluneen reilun kahden vuoden aikana usealla selvityksellä, jotka ovat toimineet pohjana tälle selontekotyölle. Selvityksissä on todettu Suomen huoltovarmuuden toimintamallin olevan perusteiltaan toimiva. Toki erilaisia kehittämis ehdotuksia selvityksissä on esitetty huomioiden esimerkiksi koronapandemian aikana saadut opit. Osittain ehdotuksia on jo toteutettu, ja käsillä oleva huoltovarmuusselonteko kehittämislinjauksineen on myös vastaus esitettyihin suosituksiin.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuusselonteossa määritellään keskeiset tavoitteet huoltovarmuuden kehittämiselle vuoteen 2030 asti. Selonteolla ja sen toimeenpanolla on tarkoitus varmistaa huoltovarmuuden riittävä taso osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Selonteossa on kyse strategisista linjauksista, eikä sen ole tarkoitus vastata operatiivisiin kysymyksiin tai akuutteihin kriiseihin, joita nyt esimerkiksi energiasektorilla koemme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Hallituksen varautumisen ministerityöryhmä on tehnyt Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyssodan aikana useita huoltovarmuuteen liittyviä päätöksiä, joilla on parannettu varautumista ja huoltovarmuutta eri sektoreilla. Tämä työ jatkuu ministerityöryhmässä edelleen. Operatiivisen tason toimia varten valtioneuvosto asettaa huoltovarmuuden tavoitteet, joita koskeva päätös on annettu edellisen kerran joulukuussa 2018. Selonteossa ehdotetaan tämän tavoitepäätöksen uudistamista. Euroopan unioni on aktiivisesti myös kehittämässä erilaisilla hankkeilla omaa resilienssiään, samoin Pohjoismaiden huoltovarmuusyhteistyö on tiivistynyt. Kansainvälinen yhteistyö täydentääkin kansallista varautumista, mutta se ei voi kuitenkaan korvata kansallista varautumistarvetta ja omia kansallisia toimia.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuusselonteko sisältää neljä kehittämislinjausta.

Ensimmäinen niistä koskee huoltovarmuuden taloudellisia resursseja. Keskeinen linjaus on, että budjettitalouden ulkopuolinen Huoltovarmuusrahasto säilytetään nopeana ja joustavana huoltovarmuuden rahoittajana. Rahaston kantokyky on myös turvattava suhteessa muuttuvaan toimintaympäristöön ja huoltovarmuuden tehtäväkenttään. Rahastosta ei kuitenkaan tule pääsääntöisesti rahoittaa sektoriministeriöiden vastuulle kuuluvia normaaliajan pitkäkestoisia huoltovarmuustoimintoja, jotka voidaan rahoittaa valtion talousarviosta vastuuministeriön pääluokasta.

Toinen kehittämislinjaus käsittelee huoltovarmuussäätelyn ajantasaistamista. Vaikka laki huoltovarmuuden turvaamisesta on jo vuodelta 1992, se on viimeaikaisten kriisien aikana osoittanut toimivuutensa. Nyt on kuitenkin oikea hetki käynnistää lainsäädännön uudistaminen huomioiden muuttunut toimintaympäristö. Tällä työllä on vahva linkki nyt EU:n kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskevaan SER-direktiiviin ja myös käynnissä olevaan valmiuslain uudistamishankkeeseen. Lisäksi selvitetään tarve ja mahdollisuudet uudistaa yleistä julkisten hankintojen sääntelyä EU-säätelyn puitteissa siten, että kokonaisvaltainen varautuminen ja huoltovarmuuden vahvistaminen tulevat riittävästi huomioiduiksi.

Kolmanneksi kehittämisen kohteeksi on nostettu sektorikohtainen varautuminen ja yhteistyön kehittäminen sekä osaamisen varmistaminen. Suomen huoltovarmuusjärjestelmän vahvuuksia ovat niin yhteistyö ministeriöiden kesken kuin laajemmin julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Yhteistyötä on kehitetty muun muassa koronapandemiasta saatujen oppien myötä, mutta edelleen on tarve viedä kehitystyötä eteenpäin. Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista onkin keskeinen asiakirja, jolla ohjataan huoltovarmuustoimintaa. Siinä määritellään sektorikohtaisesti huoltovarmuuden painopisteet. Päätöksen uudistaminen aloitetaan nyt rinnan selonteon eduskuntakäsittelyn kanssa, ja tavoitteena on myös kehittää päätöksen seurantaa ja myös vaikuttavuuden arviointia. Kolmannessa kehittämislinjauksessa korostetaan myös huoltovarmuuden kannalta kriittisen osaamisen tarpeiden määrittelyä sekä kansalaisten ja pk-yritysten tietoisuuden ja osaamisen kehittämistä.

Selonteon neljäs ja viimeinen linjaus kattaa verkostomallin kehittämisen sekä jatkuvan yhteiskunnallisen vuoropuhelun tarvetta. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö ja kansainvälisen yhteistyön vaatimukset edellyttävät myös julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyön verkostomallin kehittämistä ja vahvistamista, vaikka tämä huoltovarmuusmallimme ydin toimiikin hyvin. Huoltovarmuuskeskus on jo tehnyt merkittävää kehittämistyötä organisaation toiminnan vahvistamiseksi edelleen. Selonteon valmistelun yhteydessä on selkeästi tullut esille, että selontekoa on tarvetta jatkossa päivittää säännöl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

lisin väliajoin. Tällä varmistetaan parlamentaarisen keskustelun jatkuminen myös tulevilla vaalikausilla. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Selontekoa valmisteltiin avoimesti ja laaja-alaisesti eri sidosryhmi-en kanssa. [Puhemies koputtaa] Saimme lisäksi sata lausuntoa, joissa tehtiin kehittämislin-jauksia. Pidän tätä hyvänä signaalina.

Tämän valmistelutyön tukena on ollut parlamentaarinen seurantaryhmä. Kiitänkin par-lamentaariseen seurantaryhmään osallistuneita edustajia panoksestaan, ja nyt tämä alka-va keskustelu on osa prosessia ja keskeinen jatkovalmistelussa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt siirrymme ryhmäpuheen-vuoroihin. Edustaja Piirainen, sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

16.53 Raimo Piirainen sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tärkeän päivittämisen prosessin aloittamisesta ja selonteon tuomisesta eduskuntaan.

Valtioneuvoston ensimmäisessä huoltovarmuusselonteossa määritellään huoltovarmuu-den kehittämisen keskeiset tavoitteet vuoteen 2030 saakka. Viime vuodet olemme eläneet maailmassa, jossa huoltovarmuuden merkitys on valjennut meille kaikille. Koronapande-miaa seurasivat sota, inflaatio ja energiakriisi Euroopassa. Juuri nyt energia ja toimintavar-muus ovat kaiken keskiössä.

Huoltovarmuuden työkalujen täytyy olla ajan tasalla, ja niitä tulee päivittää säännöllis-esti. Resursseista on huolehdittava, ja onkin hyvä, että Huoltovarmuusrahaston toiminta turvataan. Kansalaisvarautuminen on myös keskeistä, kun kriisi uhkaa.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuusselonteolla ja sen toimeenpanolla varmistetaan huol-tovarmuuden riittävä taso osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Suomen huoltovar-muusmalli on toimiva ja huoltovarmuuden tilanne on hyvä, mutta muuttunut toimintaym-päristö vaatii mallin kehittämistä ja riittävien resurssien turvaamista. Myös kansainvälinen huoltovarmuuteen liittyvä yhteistyö tiivistyy entisestään Nato-jäsenyyden myötä. Laajan lausuntokierroksen, yli sadan lausunnonantajan, jälkeen on hyvä, että eduskunta käsittelee tämän kokonaisuuden ja tekee keskeiset linjaukset.

Jokainen ministeriö edelleen vastaa varautumisesta omalla hallinnonalallaan, mutta eri sektoreiden varautumistoimenpiteiden yhteensovittamista tiivistetään. Sektorikohtaista yhteistyötä yli hallintorajojen on syytä lisätä myös suhteessa järjestöihin ja yksityisiin toi-mijoihin.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus perustuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön, joka on myös jatkossa säilytettävä. Huoltovarmuutta ovat myös kansalaisten valmiudet omatoimisuuteen, varautumiseen sekä toimintakykyyn häiriötilanteissa. Väi-tän, että suomalaisilla on lähtökohtaisesti melko hyvät taidot selviytyä kriisioloissa. Meillä osataan lämmittää puilla, kalastaa, tehdä ruokaa avotulella, kerätä ravintoa luonnosta, tark-kailla luonnonilmiöitä ja säätä, suojautua kylmältä — kiitos elävien mökkeily-, luonto-, kalastus- ja metsästysperinteiden.

Arvoisa puhemies! Valitettava tosiasia on, että elämme tällä hetkellä keskellä epäva-kautta ja kriisiä. Huoltovarmuusselonteko on strateginen, eikä siinä oteta kantaa akuuttien ongelmien, kuten energiahuoltovarmuuden, hoitamiseen tai muuhun operatiiviseen toi-mintaan. Huoltovarmuuden kehittäminen on siitä vaikea laji, ettei sitä voi tehdä nopeasti, vaan se on pitkäjänteistä ja jatkuvaa työtä, jossa korostuu ennakointi. Ravintoa, suojaa, ter-veydenhuoltoa tarvitaan aina ja jokaisessa kriisissä. Energiahuollon turvaaminen on kai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

ken keskiössä. Samoin oikea ja oikea-aikainen viestintä on varmistettava. Tietoliikenneyhteiset ovat nykyisin kriittistä infraa, jota täytyy suojata.

Olemme liikaa tuonnin varassa, puhuttiinpa energiasta, lannoitteista tai polttoaineista tai varaosista. On tärkeää tarkastella, luoko EU huoltovarmuuteen hankintalainsäädännön kaapeikkoja, jotka lopulta ketjuttuvat kolmansiin maihin. Laajasti ymmärrettynä osaaminen on tärkeä osa huoltovarmuutta. Huoltovarmuuden kannalta kriittinen osaaminen ja sen turvaaminen pitää määritellä nykyistä selkeämmin ja nostaa työvoimapolitiittisten erityistoi-
mien kohteeksi.

Arvoisa puhemies! Operatiivisen tason toimia varten valtioneuvosto asettaa huoltovarmuuden tavoitteet, joita koskeva päätös on annettu edellisen kerran joulukuussa 2018. Selonteossa ehdotetaan tämän tavoitepäätöksen uudistamista, ja se on todella tarpeen. Maailma on muuttunut merkittävästi viidessä vuodessa. Uskon, että pääpiirteissään eduskunnassa on vahva yksimielisyys siitä, että huoltovarmuudesta huolehtiminen on aina mutta etenkin tässä maailmanajassa erittäin tärkeää.

Seuraava huoltovarmuusselonteko on tarkoitus antaa 2027 alkavalla vaalikaudella. Tämän selonteon eduskuntakäsittelyn jälkeen aloitetaan huoltovarmuuslainsäädännön läpikäynti ja huoltovarmuuden tavoitteista annetun valtioneuvoston päätöksen päivittäminen.
— Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Slunga-Poutsalo, olkaa hyvä.

16.59 Riikka Slunga-Poutsalo ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kylmän sodan päättymisen jälkeen Euroopassa on monin paikoin tuudittauduttu vääränlaiseen turvallisuudentunteeseen. Samalla tavalla kuin on oletettu keskinäisriippuvuuksien poistavan sodat Euroopan unionin sisällä on virheellisesti kuviteltu, että vastaava toimisi myös suhteessa unionin ulkopuolisiin tahoihin. Varautuminen muihin kriiseihin kuin ilmastomuutokseen onkin monin paikoin pahasti laiminlyöty. Ylikansallisista riippuvuuksista varoitteilla olisi kannattanut leimaamisen sijasta kuunnella.

Suomalaisella huoltovarmuustyöllä on pitkät perinteet, ja se kestää kansainvälisen vertailun. Muutos turvallisuusympäristössämme Ukrainan jouduttua hyökkäyssodan kohteeksi on kuitenkin merkittävä. Huoltovarmuuttamme onkin arvioitava perusteellisesti nyt, kun kansalaisia uhkaa jopa energiapula talven tullen.

Arvoisa puhemies! Koronapandemian aikana koetut kompuroinnit päätöksentekoketjuissa ja eri materiaalien riittävyydessä ja laadussa ovat olleet omiaan heikentämään ja herättämään kysymyksiä huoltovarmuutemme tilasta. Rekat lähtevät liikkeelle -julistukset, kun samaan aikaan materiaaleja ei ole ollutkaan varastoissa riittävästi tai kun niitä on yritetty hankkia hämäläisten liikemiesten kautta, herättävät kysymyksiä varmuusvarastojemme riittävyydestä.

On selvää, että Suomi on pieni toimija, kun yhä suurempi osa huoltovarmuusyhteistyöstä tapahtuu EU-maiden yhteistyönä ja osin EU-sääntelyn ehdoilla. Meillä on kuitenkin oleellisia eroavuuksia muihin EU-maihin, kuten riippuvuus merikuljetuksista, pitkä raja hyökkäyssotaa käyvän maan kanssa ja kylmä ilmasto. Nämä suomalaiset erityispiirteet on huomioitava, ja onkin tärkeää, että suomalainen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu jatkossakin kansalliseen varautumiseen sekä yhteistyön vahvistamiseen Pohjoismaiden kesken.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen perustarpeet. Maanpuolustuksen osalta olemme päivittäneet kalustoamme leudon sään aikana, ja nyt pakkasten kiristyessä olemme turvallisuutemme vahvistamiseksi hakeneet Naton jäsenyyttä. Talouselämän osalta merkittävää on muun muassa rahaliikenteen, energian ja tietoliikenteen turvaaminen. Huoltoyhteytemme maailmalle ovat pitkälti Itämeren merikuljetusten varassa. Valtaosa maamme viennistä ja tuonnista kulkee meritse, eikä vaihtoehtoista reittiä monien kriittisten tuotteiden osalta ole. Emme myöskään voi nostaa ilmastotoimilla kustannustasoa niin paljoa, että teemme esimerkiksi maatalouden harjoittamisesta Suomessa mahdotonta.

On ensiarvoisen tärkeää, että voimme varmistaa ulkomaankaupan edellytykset myös kriisitilanteissa. Siksi kotimaisessa omistuksessa on oltava riittävä määrä niin laivoja kuin lentokoneitakin. Lisäksi on tärkeää pyrkiä varmistamaan vaihtoehtoiset kuljetusyhteydet maitse Ruotsin ja Norjan kautta erityisesti rautatieyhteyksiä hyödyntäen.

Oman sähköntuotantomme on oltava riittävää kansallisiin tarpeisiin kaikissa olosuhteissa. Riippuvuus tuontisähköstä on kestävämpi. Selonteossa on tunnistettu säätövoiman tarpeellisuus sääriippuvaisten tuotantomuotojen lisääntymisen myötä, mutta siinä ei esitetä ratkaisua tilanteeseen, jossa tuulivoiman tuottajat poimivat rusinat pullasta ilman huoltovarmuusvelvoitetta säätövoiman tuotantoon liittyen. Säätövoiman riittävyys on ratkaistava joko säätämällä sääriippuvaisten energiamuotojen tuottajille säätövoimavelvoite tai säätämällä windfall-vero, jonka tuotot ohjataan Huoltovarmuusrahastoon säätövoiman järjestämistä varten.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuudessa on kyse jatkuvuudesta, jolla turvataan väestömme perustarpeet vakavissa häiriöissä ja varaudutaan myös uudentilanteisiin uhiin, unohtamatta kansallista henkistä kriisinsietokykyä ja sen vahvistamista luottamusta ja turvaa herättävällä päätöksenteolla. Meidän on tehtävä kriisinsietokykymme edellyttämät panostukset niin liikenteen, energian, kriittisen infran kuin esimerkiksi hoitohenkilökunnankin osalta. Asiat on laitettava tärkeysjärjestykseen ja kansallinen etu asetettava etusijalle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Kokoomuksen eduskuntaryhmä, edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

17.04 Sanni Grahn-Laasonen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelemme Suomen historian ensimmäistä huoltovarmuusselontekoa aikana, jolloin ensin globaali pandemia ja sitten Venäjän odottamaton, raaka hyökkäyssota Ukrainaan ovat tehneet maailmastamme näkyvästi epävarmemman ja uhkaavamman. Suomalaisen arjen turvallisuudentunne on heikentynyt.

Koronapandemia paljasti haavoittuvuudet lääkkeiden ja suojavaarusteiden saatavuudessa ja yritysten globaaleissa arvoketjuissa. Myös EU:n yhtenäisyys oli koetuksella varsinkin pandemian alussa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan paljasti, miten naiivisti ja vaarallisesti Eurooppa oli ripustautunut venäläisen fossiilienergian varaan. Eurooppaa koettelee nyt kylmä tyytymättömyyden talvi ja energianhinnan nousu.

Sähkön kallistuminen on vakava ja kohtuuton tilanne myös suomalaisille. Energiaomavaraisuuden ja edullisen sähkön saatavuuden turvaamiseksi meidän tuleekin ryhtyä välittömiin ja vaikuttaviin toimenpiteisiin, joilla takaamme sähkön ja energian riittävyyden ja kohtuullisen hinnan niin ihmisille kuin yrityksille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Kokoomus on esittänyt kuusi nopeaa ja kuusi pitkän tähtäimen toimenpidettä. Lyhyellä aikajänteellä tarvitsemme muun muassa kaikki olemassa olevat tuotantolaitokset käyntiin turvaamaan sähkön saatavuutta. Tulevaisuudessa Suomi tarvitsee voimakkaasti lisää säävarmaa tuotantoa, kuten uusia investointeja ydinvoimaan. Tässä Suomen tulee kulkea yhtä matkaa ydinvoimassa täyskäännöksen tehneen Ruotsin uuden hallituksen kanssa.

Osaamisen vahvistaminen on tärkeässä roolissa. Huoltovarmuustyössä ei ole kyse vain materiaalisesta varastoinnista ja varustautumisesta vaan, kuten selonteko ansiokkaasti toteaa, myös huoltovarmuuden kannalta riittävän tuotannollisen ja teknologisen pohjan luomisesta ja ylläpitämisestä kotimaassa. Tämä koskee esimerkiksi niin kotimaista maataloutta ja ruuantuotantoa kuin puolustusvälineiteollisuutta, lääketehtaita tai kybersaamista.

Arvoisa puhemies! Uudessa geopolittisessä uhkaympäristössä tarvitaan yhä vahvempaa ennakkointia. On tunnistettava aiempaa paremmin riskit ja vaaralliset riippuvuudet. Yksi on Kiina. Emme ole riittävästi nähneet Kiinaa Venäjän selän takaa. Autoritäärisesti johdetusta Kiinasta on tullut hiipien liian tärkeä Euroopalle. Kiinasta lähtee tai sitä sivuaa monia kriittisiä arvo- ja tuotantoketjuja, joista olemme vaarallisen riippuvaisia. Kiina-riski kytkeytyy esimerkiksi moniin kriittisiin raaka-aineisiin, kuten maametalleihin, korkean teknologian puolijohteisiin ja elintärkeiden lääkkeiden vaikuttaviin aineisiin.

Suomen on ajettava Euroopan unionissa vahvempaa strategista autonomiaa ja huolehdittava unionin riittävästä omasta tuotannosta sekä osaamisesta suhteessa autoritääriseen Kiinaan. Kokoomus myös esittää, että Suomi laatii uuden Kiina-strategian, joka on yhteensopiva Euroopan unionin toimien kanssa ja tunnistaa uudet geoeconomiset riskit ja muutokset globaalissa turvallisuusympäristössä.

Arvoisa puhemies! Suomi on koko itsenäisyytensä ajan joutunut ja pyrkinyt varautumaan; huoltovarmuustyön juuret johtavat yli sadan vuoden taa. Maailma on toisesta erilainen nyt — globaalimpi, verkottuneempi, monimutkaisempi. Tällä vuosituhannella turvallisuusympäristöön ovat vaikuttaneet kansainvälinen keskinäisriippuvuus, teknologinen kehitys ja valtionrajat ylittävät uhat.

Kansainvälinen, erityisesti pohjoismainen ja eurooppalainen, huoltovarmuusyhteistyö syvenee. Silti suomalainen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu jatkossakin vahvasti kansalliseen varautumiseen ja kansallisiin toimiin. Se on siis omissa käsissämme.

Ainutlaatuisen huoltovarmuusmallimme vahvuus on julkisen sektorin ja elinkeinoelämän tiivis yhteistyö. Se on oleellista juuri nyt esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin suojelemisen kannalta. Selonteko maalaa selkeän kuvan, kuinka huoltovarmuus on koko yhteiskunnan yhteinen asia kotimaisesta tuotannosta ja varmuusvarastoista aina kansalaisten kotivaraan.

Yksi konkreettinen ja selkeä selonteon kehittämislinja on Huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaaminen. Toivottu siirtyä pois fossiilisista polttonesteistä pienentää huoltovarmuustyön resursseja, ja siksi rahoituspohja on korjattava vastaamaan tulevaisuuden varautumisen tarpeita.

Arvoisa puhemies! Yhteiskuntamme riskien kartoittaminen ei ole alarmistista vaan, kuten viime ajat ovat meille osoittaneet, tosiasioiden tunnustamista ja viisautta. Tätä viisautta Suomen eduskunta laajalla yhteisymmärryksellä osoitti keväällä, kun muuttuneessa turvallisuusympäristössä teimme isänmaallisen päätöksen Nato-jäsenyyden hakemisesta. Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen huoltovarmuutta. Naton sisällä Nato-maiden tarpeet ovat kriisin hetkellä ensisijaisia. Kun ratifiointiprosessi saadaan maaliin, Suomi ei enää koskaan ole yksin vaan on entistä paremmin varautunut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Toimiva huoltovarmuus on yksi yhteiskuntamme selkärangoista, [Puhemies koputtaa] ja vastuumme on pitää huolta siitä, että se on ajanmukainen jatkossakin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Keskustan eduskuntaryhmä ja edustaja Savola, olkaa hyvä.

17.09 Mikko Savola kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen turvallisuuden perustan muodostavat kokonaisturvallisuuden toimintamalli, varautuminen ja ennakointi. Kylmistä ja karuista olosuhteistamme johtuen Suomessa on mietitty näitä huoltovarmuuden kysymyksiä jo sadan vuoden ajan. Suomessa on pitkät kuljetusetäisyydet, ja sijaitsemme syrjässä. Pahana päivänä, kriisin keskellä, näistä asioista ei loppukädessä huolehdi kukaan muu kuin me itse.

Kansallisen varautumisemme taso on onneksi hyvä. Kehittämistarpeitakin on. Keskustan eduskuntaryhmä kannattaa parlamentaarisen huoltovarmuustyön jatkoa myös tulevana vaalikausina. Huoltovarmuus on yhteinen asiamme.

Huoltovarmuuden turvaaminen edellyttää vahvaa aluepolitiikkaa. Kauttaaltaan elinvoimainen ja yritteliäs Suomi on huoltovarma Suomi. Tasapainoinen Suomi on kriisinkestävämpi Suomi.

Arvoisa puhemies! Uhkakuvat ovat monipuolistuneet, ja kriisit ovat pitkäkestoisempia. Tämä edellyttää yhä laaja-alaisempaa kansallista varautumista ja yhä tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Suomalaisten välttämättömät tarpeet on turvattava kaikissa olosuhteissa. Sota Euroopassa korostaa sotilaallisen huoltovarmuuden merkitystä. Kotimaisen puolustusteollisuuden osaaminen, kilpailukyky ja vientitoiminta on keskeistä huoltovarmuuden kannalta. Suomen, Ruotsin ja Norjan puolustusteollista yhteistyötä on tiivistetty. Tätä on jatkettava sotilaallisen huoltovarmuuden varmistamiseksi. Suomen tuleva Nato-jäsenyys parantaa osaltaan maamme huoltovarmuutta.

Arvoisa puhemies! Koronapandemia nosti esiin huoltovarmuutemme puutteet, ja se on yksi keskeinen syy, miksi tämä selonteko päätettiin laatia. Selonteko antaa vastauksia nykyisiin vastuisiin ja rooleihin kansallisella ja alueellisella tasolla. Jatkossa ne tulee määritellä vielä nykyistä selkeämmin.

Ruuan loppuminen tai pula ruuasta on kriiseistä pahimpia. On sinänsä sääli, että vaadittiin pandemia ja sota, ennen kuin suomalaisen viljelijän arvostus yhteiskunnassamme ymmärrettiin. Poikkeukselliset ajat korostavat omavaraisuuden merkitystä.

Kiitos kotimaisesta ruuasta kuuluu suomalaisille viljelijöille. Ilman viljelijöitä meillä ei ole ruokaa eikä ruuantuotannon huoltovarmuutta. Ilman kannattavaa ruuantuotantoa ei suomalaisella maataloudella ole tulevaisuutta. Viljelijän on saatava työstään asianmukainen korvaus. Tällä hetkellä näin ei ole.

Kannattavuuskriisin ratkaisemiseksi on tehtävä paljon nykyistä enemmän. Koko ruokaketjun pitää kantaa tästä vastuunsa. Reilumpi tulonjako on välttämätöntä, jotta kotimaista ruokaa on tarjolla myös tulevaisuudessa.

Huoltovarmuuden ylläpitämiseksi tulee ruokaa voida tuottaa kannattavasti koko maassa. On varmistettava, että edellytykset maaseudulla elämiseen, asumiseen ja yrittämiseen ovat kunnossa. Tiet ja tietoliikenneyhteydet ovat yrittäjyyden perusedellytyksiä. Myös veden saanti on perusasia. Vesihuolto on pidettävä jatkossakin julkisessa omistuksessa.

Arvoisa puhemies! Sähkön ja lämmön on riitettävä myös tulevana talvena. Tässä paikallisilla energiayhtiöillä on keskeinen rooli. Esimerkiksi metsähakkeen ja turpeen saatavuus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

on varmistettava tuottajien kannalta tarpeeksi pitkillä sopimuksilla. Tämän talven jälkeen tulee uusi talvi. Olemassa olevat varastot on käytetty nopeasti loppuun. Viisas varautuu jo nyt tulevaan.

Energian osalta huoltovarmuus voidaan turvata vain koko Suomen voimavaroilla. On välttämätöntä, että investointeja koskeva lupaprosessi on tarpeeksi nopea eivätkä investoinnit juutu turhaan byrokratiaan ja valituskierteeseen. Suomi tarvitsee lupa-asioiden käsitteilytakuun, missä investointipäätökset saadaan tehtyä nykyistä nopeammin.

Herra puhemies! Yrittäjät, työntekijät ja teollisuus tekevät kaikki tärkeää työtä huoltovarmuuden eteen. [Puhemies koputtaa] Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyö on suomalainen vahvuus, josta keskusta tulee pitämään jatkossakin kiinni. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

17.15 Mirka Soinikoski vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 2020-luvun alkua tullaan muistamaan kriiseistään. Epävarmoina aikoina korostuu yhteiskuntien ja yhteisöjen kriisinkestävyys. Pystymmekö soutamaan samaan suuntaan myös vaativissa olosuhteissa?

Yhteistyön merkitys korostuu ennen kaikkea yhteiskunnan huoltovarmuustyössä, joka perustuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteispeliin. Huoltovarmuus rakentuu toimijoiden kyvystä reagoida poikkeusoloihin, sietää niitä ja palautua niistä.

Huoltovarmuus on kyky turvata yhteiskunnan perustarpeet kaikissa tilanteissa, kaikkina aikoina. On tärkeää muistaa, että yhteiskunnan kriisinkestävyys perustuu valetaan normaaliolojen vallitessa. Tasa-arvoisen, turvallisen ja demokraattisen yhteiskunnan vaaliminen on huoltovarmuutemme paras tae nyt ja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko annetaan eduskunnalle nyt ensimmäistä kertaa. Se luo suuntaviivat huoltovarmuuden kehittämiseksi vuoteen 2030 asti, ja siinä kuvataan kattavasti toimintaympäristöön sekä huoltovarmuuteen vaikuttavia tekijöitä ja muutoksia.

Venäjän raaka hyökkäys Ukrainaan osoitti, etteivät perinteiset turvallisuushat ole kadonneet mihinkään. Perinteiset turvallisuushat yhdistyvät tänä päivänä uusiin uhkiin, joita voi olla vaikea tunnistaa.

Ilmastokriisi sekä kyber- ja hybridiuhat ovat esimerkkejä turvallisuushista, jotka toteutuessaan voivat lamauttaa yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin ja toimintakyvyn. Kyber- ja hybridiuhkiin varautumisessa tärkeintä on huolehtia kansalaisten osaamisesta ja kriittisestä medialukutaidosta. Kun lapsi tunnistaa TikTokissa disinformaation ja eläkeläinen tietojenkalasteluviestin sähköpostissaan, voimme todeta onnistuneemme uusien kansalaistaitojen kehittämisessä. Laadukas ja yhdenvertainen koulutus on edellytys sille, että jokaisella meistä on edellytykset tunnistaa vaaroja verkossa. Kyberturvallisuuden koulutuksen onkin oltava kiinteä osa opetus- ja koulutustarjontaa kaikilla tasoilla.

Arvoisa puhemies! Ilmastonmuutos on yhteinen uhka koko ihmiskunnalle. Se on uhka myös yhteiskuntamme huoltovarmuudelle, sillä ilmastonmuutoksen aiheuttamat sään ääri-ilmiöt ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen voivat vahingoittaa kriittistä infraa ja lamauttaa maataloutemme tuotantokyvyn.

Olemme jo todistaneet ilmastonmuutoksen aiheuttamia tuhoja Euroopassa. Viime vuonna rankkasateiden aiheuttamat tulvat tuhosivat tieverkkoa Pohjois-Ruotsissa. Tänä vuonna

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Etelä-Euroopan helleaallot aiheuttivat metsäpaloja ja vaaransivat juomaveden saatavuuden. Vesivoimavaje näkyi myös energiamarkkinoilla. Hillitäksemme ilmastonmuutosta meidän on siirryttävä puhtaaseen ja hajautettuun energiantuotantoon. Huoltovarmuus paranee, kun energiajärjestelmää ei ole keskitetty yhdelle alueelle eikä yhden energiajärjestelmän varaan. Tärkeintä on katkaista riippuvuutemme fossiilisista polttoaineista, jotka rapauttavat yhteiskunnan huoltovarmuutta nopeasti. Fossiiliset polttoaineet olivat juurisyy 70-luvun öljykriisiin, ja sama toistuu nyt Venäjän käyttäessä energiaa aseena.

Vihreä siirtymä energiajärjestelmässä on välttämätön, jotta voimme saavuttaa aidosti energiaomavaraisuuden ja sitä kautta vahvistaa kansallista huoltovarmuutta. Vihreä siirtymä on myös edellytys sille, että Suomi saavuttaa EU:n päästövähennystavoitteet ja kansallisen hiilineutraaliustavoitteen.

Arvoisa puhemies! Nykyisiä turvallisuusuhkia yhdistää se, että ne eivät pysähdy kansallisten valtioiden rajoille. Moninaisten uhkakuvien maailmassa korostuu kansainvälisen yhteistyön merkitys. Suomen on omalla toiminnallaan vahvistettava kansainvälisen järjestelmän ennakoitavuutta ja vakautta. Suomen jäsenhakemus Pohjois-Atlantin puolustusliitto Natoon on osa tätä kansainvälisen järjestelmän ylläpitämistä ja sen vahvistamista. Tiivistämällä kansainvälistä yhteistyötä turvaamme samalla omaa kansallista turvallisuuttamme ja huoltovarmuuttamme. Venäjän hyökätessä Ukrainaan moni suomalainen huokaisi helpotuksesta sen vuoksi, että onneksi olemme Euroopan unionin jäsenmaa.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko on valmisteltu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja parlamentaarisen seurantaryhmän ohjauksessa, minkä ansiosta selonteossa on huomioitu laajasti erilaisia huoltovarmuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Huoltovarmuudesta tehdyt selvitykset sekä kokemukset koronapandemiasta osoittavat, että Suomella on hyvin toimiva huoltovarmuusjärjestelmä, mutta muuttunut toimintaympäristö vaatii riittävien resurssien turvaamista, eri hallinnonalojen yhteistyön vahvistamista sekä toimintamallin kehittämistä vastaamaan tulevaisuuden uhkakuviin monipuolisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja vasemmiston eduskuntaryhmä, edustaja Yrttiaho, olkaa hyvä.

17.20 Johannes Yrttiaho vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huoltovarmuuteen liittyvät kysymykset ovat nousseet muutaman viime vuoden aikana aiempaa näkyvämmäksi osaksi yhteiskunnallista keskustelua ensiksi koronapandemian, sitten Ukrainan sodan myötä. Huoltovarmuus tarkoittaa yhteiskunnan varautumista mahdollisiin kriiseihin ja häiriötilanteisiin. Suomen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu viranomaisten ja yksityisten yritysten tiiviiseen yhteistyöhön.

Käsillä olevan huoltovarmuusselonteon mukaan toimivat markkinat ja kilpailukykyinen talous ovat huoltovarmuuden perusta. Paradoksaalisesti markkinat myös synnyttävät merkittäviä huoltovarmuusriskejä. Markkinat ovat kiihdyttäneet luonnonvarojen hyödyntämisen kestäättömään vauhtiin. Ilmasto lämpenee. Luonnon monimuotoisuus ja elonkirjo kaventuvat. Eriarvoisuus kasvaa globaalisti mutta myös yhteiskuntien sisällä. Sään ääri-ilmiöt, ruokaturvan heikkeneminen, niukkeneva toimeentulo, väestön liikkeet ja aseelliseksi konflikteiksi kärjistyvä kilpailu luonnonvaroista horjuttavat vakautta ja ennustettavuutta.

Talouden globalisaatio on tarkoittanut sääntelyn vähentämistä. Markkinaesteitä on poistettu valtioiden sisällä ja niiden väliltä. Esimerkiksi Suomen nykyisen sähkökriisin taustal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

la on sähkömarkkinoiden kilpailun vapauttaminen, sähköntuotannon ja siirtoverkkojen eriyttäminen sekä sähköpörssin perustaminen futuurimarkkinoineen. Sähkön hinta alkoi kohota jo 2000-luvun alussa ja erkaantua yhä kauemmas tuotantokustannuksista. Suomen sähköomavaraisuus on kohtuullisen hyvä, mutta pörssipeli kurittaa nyt kuluttajia ja ehkä jopa huoltovarmuutta.

Puhemies! Markkinoihin on uskottu myös silloin, kun keskeistä infrastruktuuria hallinneita valtionyhtiöitä on myyty tai kuntien palveluita yksityistetty. Julkisen vallan välineet vastata huoltovarmuudesta ovat samalla vähentyneet. Fortumin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynti on heikentänyt sähköhuoltovarmuutta. Sama vaikutus oli syksyllä päättyneellä Uniper-sijoitusseikkailulla. Yleisradion jakelutekniikka myytiin 2000-luvun alussa yksityisille. Nyt Digita on amerikkalaisen sijoitusyhtiön omistuksessa. Kemiran lannoitetuotannon myynti on heikentänyt kotimaista ruokaturvaa. Huoltovarmuutta eivät ole parantaneet myöskään Nesteen valtio-omistuksen myynnit, saati luopuminen Naantalin jalostamosta.

Vähintäänkin huoltovarmuuden kannalta tärkeät valtion enemmistöomisteiset pörssiyritykset, kuten Fortum, tulisi viimeistään tämänsyksyisten opetusten jälkeen vetää pois pörssistä. Valtion on vaikea toteuttaa listattujen yhtiöiden kautta huoltovarmuustehtäväänsä. Pörssisäännökset ja osakeyhtiölaki edellyttävät omistajien tasaveroista kohtelua.

Valtion on syytä varautua aktiivisempaan rooliin myös muilla teollisuudenaloilla. Laivanrakennusteollisuus on vaikeuksissa koronapandemiaa seuranneen risteilytoimialan hiljenemisen sekä materiaali- ja komponenttipulan vuoksi. Turun seudulla alihankintaverkoston omistuksia on siirtymässä myös ulkomaisiin käsiin. Turun, Rauman ja Helsingin telakoiden ympärille vuosikymmenien aikana syntynyttä osaamista ja tuhansia työpaikkoja ei ole varaa menettää. Merikuljetuksista ja ulkomaisista hyödykkeistä riippuvaiselle maalle laivanrakennusosaaminen on huoltovarmuuskysymys.

Puhemies! Huoltovarmuuskeskus on osa valtion keskushallintoa. Sitä ohjaa ja valvoo työ- ja elinkeinoministeriö. Huoltovarmuuskeskuksen hallituksen ja Huoltovarmuusneuvoston nimeää valtioneuvosto. Elinkeinoelämän suora vaikutus nimityksiin on vahva. Huoltovarmuusorganisaation käytännön toiminta koostuu sektoreista ja pooleista, joissa viranomaiset ja yksityiset yritykset tekevät sopimuserusteista yhteistyötä. Yritysten rooli on keskeinen. Kyse on noin tuhannen toimijan verkostosta. Kysymys kuuluu: missä tässä kuviossa on eduskunta? Huoltovarmuuden ja varautumisen suora parlamentaarinen valvonta ja hallinta puuttuvat.

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa on Huoltovarmuusrahasto, joka on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Eduskunnan budjettivallan näkökulmasta rahaston asemaa on pidetty ongelmallisena, mutta on tunnustettu myös sen käytön nopeus ja joustavuus poikkeustilanteissa.

Puhemies! Kun huoltovarmuusselonteko on nyt saatu eduskuntaan, olisi erityisen toivottavaa, että eduskunta kiinnittäisi huomiota yhteiskunnallista vaikutusvaltaansa viime vuosina kasvattaneen huoltovarmuusorganisaation [Puhemies koputtaa] avoimuuden ja demokraattisen valvonnan parantamiseen. — Kiitoksia, puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Och sedan svenska riksdagsgruppen och ledamot Rehn-Kivi, var vänlig.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

17.25 **Veronica Rehn-Kivi r** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman! Här i Finland har vi insett betydelsen av en god försörjningsberedskap. Historiska händelser har satt sin prägel på vårt folk och samhälle. Därför har vi sedan länge gjort målmedvetna försörjningsberedskapssatsningar och byggt upp ett unikt och fungerande system som baserar sig på att den offentliga, privata och tredje sektorn alla drar sitt strå till stacken och samarbetar. Det är orsaken till att vi i dag med fog kan konstatera att landets försörjningsberedskap är god.

Ett praktexempel är att vi i Finland fortsatt bygga skyddsrum trots att de flesta länder inte på länge krävt sådana. Utöver det är våra styrkor en välfungerande infrastruktur, god livsmedelsproduktionskapacitet, rikliga naturresurser och ett utvecklat välfärds- och utbildningssystem. Regeringens redogörelse ställer viktiga mål för utvecklingen av landets försörjningsberedskap fram till år 2030, och SFP och svenska riksdagsgruppen ger sitt fulla stöd till det fortsatta utvecklingsarbetet.

Arvoisa puhemies! Viime vuodet ovat olleet poikkeuksellisia. Maailmanlaajuinen pandemia on toivon mukaan väistymässä, mutta helmikuussa koko Euroopan turvallisuustilanne muuttui, kun Venäjä hyökkäsi häikäilemättömästi Ukraina. Pandemia koetteli koko yhteiskuntaa ja testasi sosiaali- ja terveydenhuoltomme kantokykyä. Ukrainassa käytävä sota vaikuttaa koko Eurooppaan humanitäärisesti mutta myös siten, että sodan seurauksena on syntymässä sähkökriisi. Näinä aikoina kansalaiset ovat olleet hyvin kiinnostuneita varautumiseen liittyvistä kysymyksistä, ja sen takia on tärkeää, että kansalaisille viestitään selkeästi ja oikea-aikaisesti ja että viestintä luo turvaa ja herättää luottamusta, vastaa eri väestöryhmien tarpeisiin ja tapahtuu koordinoitusti. Viranomaisviestinnän tulee luoda turvaa eikä lisätä kansalaisten huolta. Myös medialla on tärkeä rooli.

Ärade talman! Det finska samhällets styrka är tillit — tillit gentemot varandra och våra myndigheter. Det är en grundpelare i vårt samhälle. Därför är det alldeles centralt att vi fortsätter satsa på en stark rättsstat och demokrati. Det skyddar samhällets kristalloghet.

Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen betonar vikten av att trygga verksamhetsförutsättningarna för våra företag och primärnäringslivet, så att livsmedelsförsörjningens funktionssäkerhet inte äventyras vid en eventuell störning. Vi behöver också fästa uppmärksamhet på hur barn och unga beaktas i försörjningsberedskapsarbetet. Barn behöver mycket stöd och omsorg från vuxna, och de behöver information som är förenlig med deras ålders- och utvecklingsnivå. I enlighet med barnombudsmannen stärks säkerheten för alla när barnens rättigheter och behov har beaktats redan i ett tidigt skede.

Svenska riksdagsgruppen är nöjd över att beredskapslagens helhetsreform, med justitieministeriet i spetsen, har inletts och framskrider. Tröskeln för att tillämpa beredskapslagen är och ska vara hög, men det är viktigt att verktygsbacken är uppdaterad ifall tillämpningsbehov uppstår. I detta arbete är det också viktigt att precisera beredskapslagens förhållande till Ålands självstyrelse. I samband med pandemin blev det tydligt att det fanns öppna frågor i denna helhet, eftersom man på Åland nödvändigtvis inte har samma myndigheter som i riket. Därför har grundlagsutskottet enhälligt tagit ställning för behovet att göra en överenskommelseförordning med riket och Åland.

RKP on jo pitkään työskennellyt tiiviimmän pohjoismaisen yhteistyön puolesta. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on tyytyväinen selonteon toteamukseen siitä, että Suomen ja Ruotsin välistä huoltovarmuusyhteistyötä tulisi vahvistaa. Suomi priorisoikin pohjoismaista huol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

tovarmuusyhteistyötä puheenjohtajakaudellaan viime vuonna Pohjoismaisessa ministerineuvostossa, ja edistystä tapahtui laajalla rintamalla. Tältä osin on mahdollista esimerkiksi vahvistaa lääkkeiden saatavuuden turvaamista.

Arvoisa puhemies! Ottaen huomioon Suomen vahvuudet ja tähän mennessä tekemämme perusteellisen ja pitkäjänteisen työn ei ole epäilystäkään siitä, etteikö meillä olisi erinomaiset edellytykset vahvistaa huoltovarmuuttamme vielä entisestään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tack. — Ja sitten edustaja Tanus, kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä.

17.30 Sari Tanus kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan lämpimästi kiittää kaikkia Suomen ensimmäisen huoltovarmuusselonteon valmisteluun osallistuneita. Samalla totean, että tämä selonteko olisi pitänyt tehdä jo vuosia sitten. Sanotaan, että on myöhäistä ottaa vakuutusta, kun talo on jo palanut. Vielä ei ole myöhäistä, mutta aikaa ei ole hukattavaksi. Koronapandemia ja Venäjän bruttaali hyökkäys Ukrainaan ovat osoittaneet, etteivät uhat ole kadonneet maailmasta minnekään. Nykymaailmassakin voi tulla kylmä ja nälkä. Lisäksi on varauduttava uusiin ja yhä monimutkaisempiin uhkiin.

Selonteko on kattava, joskin ylätasoinen kuvaus Suomen huoltovarmuuden tilasta ja kehittämistarpeista. Huoltovarmuusjärjestelmämme vahvuus on, että markkinat ja koko yhteiskunta ovat mukana huoltovarmuuden rakentamisessa. Koronapandemia toi kuitenkin esiin vakavia puutteita. Varmuusvarastot eivät olleet riittäviä, eikä kaikkia toimintamalleja oltu suunniteltu ennalta. Käytäntöjä jouduttiin jatkuvasti pohtimaan perustuslaillisesta vinkkelistä, mikä hidasti päätöksentekoa ja reagointia. Sammutimme tulipaloja sen mukaan kuin niitä syttyi, sen sijaan, että meillä olisi ollut valmis sammutusjärjestelmä.

Järjestelmää on kehitettävä näiden kokemusten ja muuttuneen turvallisuuspoliittisen tilanteen pohjalta. Kannattammekin selonteon ehdotusta huoltovarmuuslainsäädännön kokonaistarkastelusta ja sektorikohtaisesta päivityksestä. Poliittikkatoimien vaikutuksia huoltovarmuuteen on arvioitava nykyistä systemaattisemmin. Vastuiden ja toimintamallien on oltava selkeitä valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Nyt on viimeinen hetki minimoida riskit, ennen kuin hyvinvointialueet tammikuussa aloittavat.

Se, miten varaudumme, on kiinni riskianalysistämme. Kaasuputken räjähtämistä merenpohjassa ei pidetty todennäköisenä, ja se kuitenkin tapahtui. Energiahankkeissa turvallisuuspoliittinen arviointi on jäänyt aivan liian ohueksi. Elämme epävarmassa ajassa, jossa tärkeintä on vahvistaa yhteiskunnan kyky vastata yllättäviin ja nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Parhaiten selviämme kriiseistä silloin, kun infra ja päätökset ovat omissa käsissämme.

Arvoisa puhemies! Ruoka on yksi kriittisimmistä huoltovarmuuskysymyksistä. Maatilojen määrä on viime vuosina vähentynyt jatkuvasti, mutta tuotantomäärät ovat säilyneet. Nykyinen kustannuskriisi on kuitenkin niin syvä, että ellei hallitus pian löydä toimia tilojen tukemiseksi, myös isoja tuotantoyksiköitä voi kaatua ja tuotanto laskea. Kurkut ja tomaatit saattavat tulevana talvena jäädä saamatta, koska monet kasvihuoneet joutuvat kalliin sähkön vuoksi sammuttamaan valot. Tällaisten kriisien iskiessä valtion on reagoitava nykyistä huomattavasti nopeammin. Ukrainan kriisi on näyttänyt, mitä voi tapahtua, jos elämme tuontiviljan varassa.

Selonteossa todetaan, että EU:n maatalouspolitiikka osaltaan mahdollistaa maatalouden harjoittamisen Suomen pohjoisissa oloissa. Osa EU:n viimeaikaisista toimista ei kuiten-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

kaan tue huoltovarmuutta, vaan jopa vaikeuttaa varautumista. On lähes mahdotonta löytää komission hyväksymiä keinoja tukea kustannuskriisin kanssa kamppailevaa maataloutta. Tähän hallituskin törmäsi keväällä, kun maatalouden pelastuspaketista oli komissiokieroksen jälkeen jäljellä vain luurankoversio. Enemmän kuin byrokratiaa ja rajoituksia EU:lta tarvitaan maalaisjärkistä linjaa, joka mahdollistaa jäsenmaille oman ruuantuotannon ylläpitämisen.

Globaali energiariippuvuus on haavoittuvaista, ja tehdyissä päätöksissä näkyy ideologia. Tilanne ei ole kestävä. Ei voi olla niin, että ongelmat vaikkapa Saksan energiamarkkinoilla heijastuvat tsunamin lailla suomalaisten kuluttajien sähkölaskuihin. Vaikka olemme sähköntuotannon suhteen lähes omavaraisia, emme pysty vaikuttamaan siihen, millaisia sähkölaskuja postiluukkuihimme tipahtaa. Tähän on saatava muutos.

Kriisit voivat toimia katalysaattoreina positiiviselle muutokselle. Koronakriisi eristykseen pakotti meidät opettelemaan uuden tavan tehdä töitä ja ottamaan digiloikan. Samoin Venäjän hyökkäys Ukrainaan tulee muuttamaan suomalaista energiapolitiikkaa pysyvästi. Voisi jopa puhua energialoikasta. Nyt onkin oikea aika tukea kotitalouksien energiaremontteja ja muutosta kohti kriisinkestävämpää Suomea.

Arvoisa puhemies! Suomi on kansa, joka selviää. Suomalaiset osaavat toimia kriiseissä, luovuutta ja auttamishalua löytyy. Viranomaisten tehtävä on viestiä selkeästi siitä, miten erilaisiin poikkeustilanteisiin kannattaa varautua. Edelleen esitämme, että jokaiseen kotiin lähetetään varautumisopas, johon keskeiset tiedot ja ohjeet kootaan.

Kristillisdemokraateille Suomen huoltovarmuus on luovuttamatonta. [Puhemies koputtaa] Julkaisimme alkusyksystä oman sadan toimenpiteen huoltovarmuuspaketimme ja kiritämme hallitusta toimiin. Huoltovarmuuteen liittyvät panostukset on pidettävä tiukassakin taloustilanteessa prioriteettilistan kärjessä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja nyt ministeri Haatainen, kolme minuuttia, ja sen jälkeen on mahdollisuus debattiin.

17.35 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Kiitos näistä ryhmäpuheen-vuoroista. Niissä näkyi selvästi, että eduskunta on perehtynyt huoltovarmuuskokonaisuuteen, ja peilasitte sitä puheenvuoroissanne myös tähän akuuttiin olemassa olevaan tilanteeseen, joka on aiheutunut varsinkin nyt tästä Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa.

Täällä kysyttiin, mikä on eduskunnan rooli tässä huoltovarmuustoiminnassa. Halusin juuri siitä syystä tuoda tämän selontekokeskustelun tänne eduskuntaan ja tehdä ensimmäisen selonteon, jotta eduskunta pystyy keskustelemaan, aivan samalla tavalla kuin me keskustelemme ja linjaamme täällä myös ulko- ja turvallisuuspoliittisista ja puolustuspoliittisista kysymyksistä. Tällä huoltovarmuustoiminnalla on myös kytkös merkittävässä määrin näihin osa-alueisiin, ja täällä viitattiinkin siihen, että nyt Suomen päätös liittymisestä Natoon tuo myös meille aivan uuden ulottuvuuden. Me olemme jo tiiviisti tehneet Nato-yhteistyötä resilienssitoiminnassa, ja tämä tulee nyt sitten vahvistumaan entisestään jäsenyyden myötä.

Euroopan unioni on keskeinen taho, joka myös miettii huoltovarmuuskysymyksiä parasta aikaa, ja Suomella on siellä niissä keskusteluissa paljon annettavaa. Meihin katsotaan monista maista hyvin paljon juuri siitä syystä, että meillä huoltovarmuustoimintaan on sattunut jo vuosikymmenet, pitkällä aikajänteellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Täällä käytettiin puheenvuoroja sähköstä, energiansaannista, sitten ruokahuolto nousi esille. Hallitus on asettanut varautumisen ministeriryhmän, jossa keskeiset ministerit ja virkamiehet kokoontuvat säännöllisesti, ja tässä pöydässä ollaan käyty läpi näitä keskeisiä asioita ja myös päätetty toimenpiteistä. Muun muassa maataloudelle suunnattiin 300 miljoonan euron tukipaketti. Ja nyt sitten viimeisimmäksi tietenkin tämä lannoitteiden hinnan nousu ja monet muut kysymykset ovat nousseet pöydälle, ja yhdessä niihin ratkaisuja tehdään. Huoltovarmuustoiminnan kautta meillä on tiettyjä varautumisia tehty myös tällä sektorilla. Muun muassa keväällä vapautettiin siemenviljavarastoja Huoltovarmuuskeskuksesta valtioneuvoston päätöksellä, jolla varmistettiin, että edellisen vuoden, katovuoden, jälkeen meillä pystytään saamaan tämän vuoden sato kuntoon.

Sitten taas sähkö. Sähkö on tietenkin ongelma. Sähkömarkkinat Euroopassa ovat nyt aivan uudentilanteessa, kun Eurooppa on niin vahvasti ollut Venäjän kaasusta riippuvainen ja sähkön tuonti Venäjältä myös Suomeen loppui toukokuussa. No, nyt tietenkin meillä Olkiluoto kolmonen tuo merkittävän turvan tähän, [Puhemies koputtaa] kun se saadaan toimintaan. Ja täällä viitattiin siihen, miten tuulivoima on tärkeä päästötön energiamuoto, mutta totta kai, kun on kylmä talvi ja korkeapaineen aikana tuuli ei käy, nämä tilanteet aiheuttavat sitten niitä pulmatilanteita, [Puhemies koputtaa] ja näihin ratkaisuja myös etsitään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat osallistua debattiin, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan. — Edustaja Piirainen, olkaa hyvä.

17.39 Raimo Piirainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos vielä ministerille tämän selonteon tuomisesta tänne eduskuntaan. Niin kuin tuossa on todettu jo puheidenkin aikana, tämä valmistelu ja kehittäminen ei ole lähtenyt liikkeelle nyt. Se on yli sata vuotta ollut valmistelussa, ja se on erittäin tärkeää. Se on meidät pelastanut monesta eritilanteesta menneiden vuosikymmenien aikana.

Toisaalta täytyy muistaa, että meillä on omavaraisuus ollut vahvempi, ja sen takia meidän täytyy vahvistaa omavaraisuutta edelleenkin, ja sillä on varmaan tuolla maanviljelijöitten puolella ruuantuotannon ja energiantuotannonkin osalta erittäin merkittävä vaikutus.

No, sitten kun tämä tilanne on kriisiytynyt, niin nyt materiaalien ja eri tarvikkeitten hankinta saattaa olla vaikeutunut. Onko ministerillä tietoa, miten on mahdollista näitä hankintoja mahdollistaa nyt sitten Suomeen tuolta ulkomailta?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Slunga-Poutsalo, olkaa hyvä.

17.40 Riikka Slunga-Poutsalo ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että tämä huoltovarmuusselonteko on täällä meillä eduskunnassa nyt käsittelyssä, ja on erittäin tärkeää, että tämä on myöskin jatkossa täällä, ettei ole kysymys yhdestä ainoatlaatuudesta tapahtumasta. On hyvä, että me asetumme, edustajat sekä täällä salissa että sitten valiokunnissa, tämän huoltovarmuuden äärelle pohtimaan niitä asioita ja miettimään niitä kynnyskohtia ja eri sektoreiden välistä tiedonkulkua ja näitä haasteita, mitä meillä on, säännöllisesti, ettei kysymys ole ainoastaan siitä hetkestä, kun on kriisi päällä — kun tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

aihe nyt sattuu olemaan sellainen, että helppoina, hyvinä aikoina pidetään kokonaisuutta itsestäänselvänä.

Haluaisin tiedustella ministeriltä sitä, mitenkä ministeri näkee tällä hetkellä Huoltovarmuuskeskusten resurssit ja taidot. Tulisiko sinne laittaa lisää vahvistusta siitä, että siellä pystyttäisiin kehittämään pitkäjänteisesti toimintaa ja resursoimaan sitä oikein ja oikeisiin kohtiin myös silloin, [Puhemies koputtaa] kun on kriisi ohi? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

17.41 Sanni Grahn-Laasonen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tulevan talven sähkön riittävyys ja tietysti myös kipurajoilla oleva hinta ovat ne asiat, jotka nyt eniten huolettavat, ja tilannetta eivät ainakaan helpota uutiset vaikeuksista ja vastoin käymisistä Olkiluoto kolmosen käyttöönotossa. Monia hyviä asioita varautumisen suhteen on tehty, kuten vaikka tämä kelluva LNG-terminaali ja sen saaminen Suomeen yhdessä Viron kanssa. Mutta sitten myöskin näen haasteita muun muassa siinä, miten olemassa olevien tuotantolaitosten ottaminen käyttöön on ollut valitettavan hidasta, siis koko kapasiteetin ottaminen ja kaikkien tehoreservien ottaminen käyttöön, ja sitten tietysti tullaan tarvitsemaan myös energian säästämistä ja käytön rajoittamista ja pitää varautua jopa niihin sähkökatkoihin. Mutta haluaisin kysyä ministeriltä: miten te varaudutte huoltovarmuudesta vastaavana ministerinä tähän tulevan talven kriittiseen energiansaataavuusongelmaan, ja mitä konkreettista teillä on nyt tarjota tähän kysymykseen?

Ja sitten toisena nopeana kysymyksenä se, mikä on suunnitelma [Puhemies koputtaa] Huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaamiseksi, siis konkreettisesti. Onko meille jo tulossa esitys?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Savola, olkaa hyvä.

17.42 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää ministeri Haataista tästä selontekoprosessista. Tämä seurantaryhmä oli aktiivinen, ja sain itsekin olla siinä mukana. Tämä oli hyvin läpi viety prosessi, mihin kaikki puolueet sitoutuivat, ja niin kuin tässä salissa ollaan kuultu, tälle on paikkansa ja tälle pitää olla myöskin jatkoa.

Olen myös huolissani tästä, mihin edustaja Grahn-Laasonen lopetti, eli meidän rahoituksesta pidemmällä tähtäimellä eteenpäin Huoltovarmuusrahaston osalta. Tällä hetkellä suuri osa huoltovarmuusmaksusta kerätään energiaverojen yhteydessä fossiilisten polttoaineiden kautta. Te viittasitte omassa puheenvuorossanne tähän selontekoon, missä on kiinnitetty huomiota siihen, että tämä toimintakyky tulee turvata myöskin jatkossa. Kysyisin nyt myöskin tätä: mitkä ovat konkreettiset toimenpiteet, ja saammeko me esitystä vielä tällä vaalikaudella siitä, kuinka voidaan varmistaa jatkossa huoltovarmuusmaksun tuotto ja riittävät resurssit, että me voimme turvata Huoltovarmuuskeskusten toiminnan [Puhemies koputtaa] ja elintärkeät toiminnot?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

17.43 **Mirka Soinikoski vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä esittän kiitokset vihreän eduskuntaryhmän puolesta huoltovarmuusselontekotyöstä.

Ilmastomuutoksen kiihtyessä vakavat luonnonilmiöt yleistyvät ja voimistuvat haastaen näin suomalaisen kriittisen infrastruktuurin ja ruuantuotannon. Ilmastokriisi on huomioitava sen vaatimalla vakavuudella perinteisten uhkakuvien rinnalla. Kriittisen infran ylläpitäminen edellyttää aktiivista koordinoitua ja eri sektorien välistä nopeaa kommunikointia. Laaja-alainen, kaikki sektorit kattava ja myös yksityiset toimijat sisältävä harjoittelu ja valmiussuunnittelu ovat erittäin keskeisiä. Kysyisin ministeriltä: miten sektorikoh- taisia vastuita selkeytetään, ja miten poikkihallinnollista yhteistyötä vahvistetaan?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Yrttiaho, olkaa hyvä.

17.44 **Johannes Yrttiaho vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huoltovarmuusorganisaation käytännön toiminta koostuu siis näistä sektoreista ja pooleista, joissa viranomaistahot ja yksityiset yritykset tekevät sopimus pohjalta yhteistyötä. Kyse on noin tuhanen toimijan yhteistoiminta- ja asiantuntijaverkostosta, ja yritysten rooli tässä on keskeisen tärkeä. Tämä organisaatio on pikemminkin korporatiivinen ja suljettu kuin avoimen demokraattinen tai parlamentaarinen. Tietysti tämänkaltaisen viranomaistoiminnan julkisuus on hyvin rajoitettua, ja yksityisten yritysten keskeinen asema tässä organisaatiossa tarkoittaa myös sitä, että suuri osa toiminnasta on liikesalaisuuden suojan piirissä. Huoltovarmuustyössä siis, kun se on hallinnonalat ja yhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimialat ylittävää, tämäkin lisää näitä avoimuuden haasteita. Mutta vaikka huoltovarmuusorganisaation demokraattinen valvonta eittämättä on vaikeaa, parlamentarisessa oikeusvaltiossa siitäkin tulisi kuitenkin huolehtia.

Arvoisa ministeri, [Puhemies koputtaa] tuntuu, että tämä selontekomenettely [Puhemies: Kiitos!] ei yksin riitä. Mitä muuta voitaisiin tehdä asian parantamiseksi?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ledamot Rehn-Kivi.

17.45 **Veronica Rehn-Kivi r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kansalaiset ovat hyvin kiinnostuneita varautumiseen liittyvistä kysymyksistä, ja me suomalaiset olemme kuuliaita ja uskomme viranomaisten toimiin ja viestintään. Siksi on tärkeää, että se tieto, mikä annetaan, on oikeaa ja oikea-aikaista. Viranomaisviestinnän tulee luoda turvaa eikä lisätä kansalaisten huolta.

Vi måste också se till att barn och unga beaktas och uppmärksammas på ett sätt som lugnar dem. De behöver sådant stöd och information som passar deras utvecklingsnivå.

Moni lapsi ja nuori on sosiaalisessa mediassa, ja he saavat ehkä sieltä sellaista tietoa, mikä lisää heidän turvattomuuttaan ja huoltaan. Onko meillä tähän ongelmaan joitain ratkaisuja tai suunnitelmia?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.46 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Elämme ajassa, joka on monin tavoin hyvin epävarma, ja onkin käytävä tarkkaan läpi erilaisia skenaarioita ja uh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

kakuvia ja kehitettävä yhteiskunnan kykyä vastata nopeasti muuttuviin kriiseihin. On äärimmäisen tärkeää, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet käyvät tahoillaan läpi huoltovarmuuteen liittyvät asiat. Samalla tapaa kuin meillä on käytössä esimerkiksi lapsivaikutusten arviointi tulee meidän tarkastella tekemisiämme ottaen huomioon, miten toimet vaikuttavat huoltovarmuuteen.

Kysyisinkin ministeriltä: Miten esimerkiksi kuntia ja hyvinvointialueita on ohjeistettu huoltovarmuuteen liittyvissä kysymyksissä? Kenellä on kokonaisvastuu huoltovarmuuteen liittyvissä kysymyksissä, ja olisiko tarpeen tai mahdollista perustaa erillinen huoltovarmuusyksikkö, eräänlainen huoltovarmuusnyrkki, joka koordinoisi ja valvoisi kaikkia huoltovarmuuteen liittyviä toimia?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eskelinen, olkaa hyvä.

17.47 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hallitukselle ja parlamentaariselle työryhmälle, hyvää työtä. Nyt jos milloin oli tämä selonteon aika, toimintaympäristön muuttuessa. Itsellä oli syvemminkin mahdollisuus perehtyä tähän maanpuolustuskurssilla. Olin neljä viikkoa Huoltovarmuuskeskuksen johtajan tittelillä ja aika vakuuttunut olin siitä suomalaisesta järjestelmästä, siitä pitkäjänteisestä työstä, mitä huoltovarmuuden osalta ja varautumisen osalta on tehty siinä laajassa verkostossa, millä sitä työtä kaiken kaikkiaan tehdään.

Oikeastaan kaksi kysymystä, mitkä jo silloin itselleni heräsivät. Täällä on tullut Huoltovarmuusrahaston kantokyky useammassa kysymyksessä, ja toinen sitten: Vähän selkeyttämistä haluaisin tähän ministeriöitten ja Huoltovarmuusrahaston rajapintaan kokonaisuutena. Onko sitä nyt tässä työssä arvioitu?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.49 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on leikkinyt turvealan tulevaisuudella kuin kissa hiiren hengellä. Kun päästökauppa kuritti turvealaa, päätti hallitus kaksinkertaistaa turpeen verotuksen. Samalla se kertoi lattiamallista, jottei kotimaisesta turpeesta vahingossakaan tulisi edullista poltettavaa. Turpeen tulevaisuus näytti mustalta. Seurauksena romahdus, jota hallitus oli hetken päästä pakotettu paikkaamaan pelastuspaketilla, mutta te tarjositte turvekoneista romutuspalkkiota. Sota Euroopassa sai hallituksenkin kaipaamaan niitä koneita takaisin. Mutta kuka yrittäjä pystyy luottamaan, että tällä kertaa hallituksen kynnet eivät iske tuottajien niskaan, kun koneet on saatu taas käynnistettyä? Ministeri Haatainen, pidätekö huoltovarmuuden näkökulmasta virheenä niitä turpeen alasajoon vaikuttaneita päätöksiä, joita hallituksessa on tehty? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sankelo, olkaa hyvä.

17.50 Janne Sankelo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus ei todellakaan saa olla pelkkä sana, se vaatii ihan oikeasti pitkäjänteisiä toimenpiteitä tämän huoltovarmuuden edistämiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Tässä huoltovarmuusselonteossa yhtenä asiana otetaan esille sotilaallinen huoltovarmuus. Tekstissä todetaan muun muassa, että on tärkeää, että meillä on kilpailukykyinen puolustusteollisuus sekä vientitoiminta, joka omalta osaltaan tukee sotilaallista omavaraisuutta. Mutta yksi asia, jota tässä haluaisin kysyä, liittyy nyt suomalaisen puolustusteollisuuden vientilupiin. Nimittäin, mitä mieltä te olette huoltovarmuudesta vastaavana ministerinä siitä, että meidän puolustusteollisuuden alalla on nyt haasteena se, että esimerkiksi varaosien ja huoltojärjestelmien osalta me emme kykene täyttämään sopimusvelvollisuuk-siamme tiettyihin maihin? Eikö tämä asia ole myös keskeinen osa, joka tulisi saada kuntoon?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vehviläinen, olkaa hyvä.

17.51 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin tiivistää tähän kohtaan hyvin järjestetyn huoltovarmuuden. Minä ymmärrän sen sillä tavalla, että se on kansallinen henkivakuutus laajassa mielessä ajatellen, ja viitataan näihin puheenvuoroihin, joita näissä ryhmäpuheenvuoroissa kuultiin. On tosi tärkeää, että tämä ensimmäinen huoltovarmuusselonteko annettiin eduskunnalle, ja tämä on rauhoittava viesti tälle talolle, mutta minun mielestäni myös kansalaisille päin.

Ei ole kovinkaan pitkä aika siitä, kun ”huoltovarmuus” ja sitten toisaalta ”valmius” olivat sanoja, jotka täälläkin edustajille olivat tuttuja ehkä lähinnä maanpuolustuskursseilta. Ei näistä asioista niin hirveän paljon ole täällä talossa puhuttu niin sanottuina parempina aikoina.

Näen itse niin, että nyt meille on tullut todellinen herätys myös tämän vaalikauden aikana, ja katson niin, että meidän pitää entistä paremmin pystyä tekemään riskiarviota ja paremmin varautua, ja tässä tarkoitan myös varautumista [Puhemies koputtaa] Kiinankin suuntaan, kuten täällä joissakin muissakin puheenvuoroissa on todettu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.52 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä huoltovarmuusselonteko on todella hyvä, ja kiitos siitä kaikille, jotka ovat olleet sitä tekemässä, ja tietysti ministerille, joka on tämän käynnistänyt ja täällä sitä esitteli.

Korostitte — ja täällä on korostettu hyvissä puheenvuoroissa, mitä olen kuunnellut työhuoneesta käsin — nimenomaan yhteistyötä. Meillä on aikoinansa luotu tällainen kokonaisturvallisuuden toimintamalli. Miten ajattelette, että Huoltovarmuuskeskus ja yleensä huoltovarmuus, jonka pitäisi mennä kaikkeen johtamiseen nyt, ja tämä kokonaisturvallisuuden malli saadaan synkkaamaan yhteen?

Toinen huoli on itselläni, kun puhuitte myöskin osaamisesta. Edustan itse täällä myöskin Naisten Valmiusliittoa, ja me olemme kouluttaneet yli 12 000 naista vuosien aikana turvallisuustaitoihin ja varautumistaitoihin, mutta ongelma on se, että meillä ei ole rekisteriä, josta, jos poikkeusolot tulee, löytyvät ne henkilöt, jotka on koulutettu. Tämä on mielestäni sellainen puute, ja olenkin esittänyt, että TEM voisi ottaa tästä kopin ja lähteä [Puhemies koputtaa] rakentamaan tätä rekisteriä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

17.53 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä huoltovarmuusselonteko, joka on ensimmäinen laatuaan, on ihan paikallaan nytten, ja hyvä, että Suomessa on kuitenkin kiinnitetty huoltovarmuuteen kansainvälisesti verrattuna aika paljonkin huomiota.

Haluan kuitenkin kiinnittää osaamisen merkitykseen vielä huomiota. Tässä selonteossa-han otettiin esille — taisi olla se kolmas kohta — ja aika hyvin sinänsä huomioidaan kriittisen osaamisen turvaaminen kansallisesti eri toimialoilla ja myös eri alueilla. Aikaisemmin käsiteltiin tki-tiekarttaa ja rahoitusta tässä salissa, ja nostin siinä esiin, että tarvittaisiin valtioneuvostoon joku tiedoneuvonnan ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan koordinoiva elin. Se voisi auttaa esimerkiksi siihen, että vaikka me nyt olemme yhtä mieltä huoltovarmuuden tarpeesta, niin kohta taas tänne tulee erilaisia lakiesityksiä, mitkä eivät ole mitenkään synkronissa keskenään, vaan niissä ei ole otettu huomioon esimerkiksi erilaista teknologiariippuvuutta muualta tai ei ole otettu huomioon huoltovarmuutta tai ne menevät ihan ristiin. Sitä paremmallakin syyllä osaamiseen ja sen koordinointiin tarvitsisi kiinnittää huomiota.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

17.54 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Todella tärkeää, että tänään olemme tämän huoltovarmuusselonteon käsittelyssä, ja tärkeää on, että tämä selonteko annettaisiin joka eduskuntakausi.

Olemme paljon pohtineet ja tehneet työtä sen eteen, ettemme olisi riippuvaisia Venäjältä ja Venäjän fossiilisesta energiasta, mutta samaan aikaan meidän on katsottava asiaa laajemmin. Kokoomus on esittänyt Kiina-strategiaa. Saksa tekee työtä, jotta se pääsisi Kiinariippuvuudesta. Kysynkin, onko hallitus tähän tarttunut. Oletteko EU:n tasolla vieneet asiaa eteenpäin, että koko EU katsoisi tätä asiaa? Lääkkeet ovat esimerkki siitä, että olemme aivan liian riippuvaisia Kiinasta. Meillä on jo nyt lääkkeissä saatavuusongelmia. Olemme nähneet, mitä diabeetikoille tapahtuu Ukrainassa, kun ei ole saatu insuliinia, ei ole saatu pitkäaikaissairaille lääkkeitä. Moni suomalainen miettii, miten me olemme tähän varautuneet.

Kysynkin vielä tässä, mitä hallitus on tehnyt ja mitä me voisimme tehdä, jotta vaikeisakin kriisitilanteissa voimme turvata riittävän lääkehuollon. Vielä kysyn tässä lopuksi, [Puhemies koputtaa] onko tiedotus tässä asiassa hyvää, että kun ihmiset varautuvat, niin miten lääkkeiden kanssa pitäisi toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rydman, olkaa hyvä.

17.56 Wille Rydman wr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On erinomainen asia, että huoltovarmuusselonteko on laadittu ja tähän tematiikkaan on hallituksen toimesta kiinnitetty erityistä huomiota. Suomihan on maa, joka ylipäättäänkin on historiallisesti ottaen viimeisten vuosikymmenten aikana panostanut huoltovarmuuteen paljon syvemmin ja kattavammin kuin moni eurooppalainen verrokkimme, mutta siitä huolimatta aivan tässä Ukraina kohdistuneen Venäjän hyökkäyssodan alla ajattelumme on jonkin verran myöskin päässyt herkeämään tästä aiemmasta hyvästä huoltovarmuusajattelustamme. Minulle on vähän päässyt muodostumaan sellainen huoli, että hallituksella ei välttä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

mättä ihan aina oikea käsi tiedä, mitä vasen tekee, kun hallitus kuitenkin on omalla toiminnallaan ollut riskeeraamassa huoltovarmuuttamme esimerkiksi energiapolitiikan suhteen.

Siksi kysyisinkin ministereiltä: millä varmistetaan, että hallituksen energiapolitiikassa vastaisuudessa myös ne hyvät ajatukset, joita tässä selonteossa esiin tuodaan, [Puhemies koputtaa] tulevat lihaksi?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

17.57 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan elintärkeitä toiminnoista on kyettävä huolehtimaan kaikissa olosuhteissa. Hyväkään suunnitelma ei kuitenkaan toimi, elleivät johtamisasiat ole kunnossa — siis myös johtaminen ja päätöksenteko on turvattava. Kriisitilanteessa emme voi jäädä arpomaan, kenellä on valta päättää, tai pallottelemaan vastuuta eri tahojen välillä. Koronan hoidossa tapahtuneista virheistä on tässä asiassa siis otettava opiksi. Yhteistyötä on kyettävä tekemään viranomaisien, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten välillä. Kysynkin ministeriltä: kuinka tämän asian suhteen tullaan toimimaan, ja kuinka tulemme huolehtimaan huoltovarmuuden kannalta, että johtaminen toimii?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

17.58 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että huoltovarmuusselonteko on täällä käsittelyssä. Nostaisin tulevaisuudesta ja tästä hetkestä oikeastaan sen, että teknologian kehitys ja sen merkitys meidän arkeemme kasvaa räjähtävällä vauhdilla, ja se asettaa huoltovarmuuden myös aivan uuteen asemaan.

Täällä on nostettu jo ansiokkaasti meidän teknologista riippuvuuttamme Kiinaa kohtaan, ja en lähde yleisestikään toistamaan puheenvuoroja, mitä täällä on pidetty. Siksi nostaisinkin keskusteluun yhden vähän rohkeamman kulman, mikä ei selonteossa näy, eli avaruuden. Kilpailu avaruuden hallinnasta on jo parhaillaan käynnissä, ja tälläkin hetkellä jos mietitään satelliittiverkostojen merkitystä meidän arkeemme — on se sitten internetin tai GPS:n tai säätietojen kautta — niin se on valtava, ja Ukrainassa nähdään tällä hetkellä, että yhdysvaltalaisen yrityksen satelliitit ovat aivan ratkaisevassa asemassa. Toivonkin, että Suomi ottaa tässä yhdessä EU:n kanssa rohkeamman asenteen ja vie tätä asiaa eteenpäin, vaikka tämä onkin vähän fiktiivistä välillä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Futuristista, ei fiktiivistä!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koskela, olkaa hyvä.

17.59 Jari Koskela ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Huoltovarmuuskeskus toimii työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa. Tämä on vähän erikoista siinä mielessä, että huoltovarmuus on pohjimmiltaan turvallisuuskysymys, kuten täällä keskustelussakin on tullut useasti ilmi. Huoltovarmuuteen panostamalla pidämme yllä yhteiskunnan kriisinsietokykyä ja kykyä selviytyä myös suorista sotilaallisista toimenpiteistä.

Huoltovarmuuden ylläpitäminen on puolustuspolitiikkaa mitä suurimmassa määrin. Mielestäni Huoltovarmuuskeskuksen pitäisi olla pikemminkin puolustusministeriön alainen laitos. Olen huomenna jättämässä toimenpidealoitteen, jossa ehdotan tällaista siirtoa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Kysyisinkin nyt työ- ja elinkeinoministeriltä: koetteko tämän teille sopivaksi vai näettekö, että se olisi mieluummin puolustusministeriön alaista, kun elämme tämmöistä kriisiaikaa-kin?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Satonen.

18.00 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin hieno asia, että tämä huoltovarmuusselonteko on saatu aikaan ja täällä on laaja tuki tälle asialle. Kiinnitin kuitenkin huomiota edustaja Yrttiahon puheenvuoroihin, joissa hyvin voimakkaasti arvosteltiin yksityisten yritysten roolia tässä huoltovarmuudessa. Yksityinen sektori on mielestäni julkisen sektorin ohella erittäin keskeinen toimija. On tietysti niin, että yksityisissä kaupoissa on varmaan tehty virheitäkin, ja sitä täytyy arvioida, mutta kyllä sellainen ajatus, että huoltovarmuus olisi vain julkisen sektorin tehtävä — sellainen järjestelmä oli, se oli Neuvostoliitto, ja se itse asiassa kaatuikin huoltovarmuuteen, kun se ei pystynyt edes peruselintarvikkeita ihmisille tarjoamaan. Eli kyllä kotimainen huoltovarmuus, kun mennään nimenomaan tänne ruokatuotannon puolelle, rakentuu nimenomaan hajautetulle tuotannolle ja kannattaville perheviljelmille. Se on se asia, jossa meidän on onnistuttava, jotta voidaan se puoli hoitaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Leppä.

18.01 **Jari Leppä kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Huoltovarmuus on keskeinen osa meidän kokonaisturvallisuuttamme ja kokonaismaanpuolustustamme. Me olemme siitä pitäneet huolta sadan vuoden ajan. Se on meidän vahvuutemme, ja se on myös esimerkkinä muille, miten asioita pitää yhdessä hoitaa, nimenomaan näin, että koko yhteiskunta myös huolehtii siitä. Tosin aika ajoin on meilläkin ollut kyllä toimenpiteitä ja äänenpainoja siihen, ettei huoltovarmuudesta nyt niin välttämättä huolta tarvitse pitää. Viittaan nyt vaikkapa siihen, kun huoltovarmuusvarastoja pienennettiin.

Kiitos ministeri Haataiselle, että olette tuonut tämän selonteon eduskuntaan ja esittelitte sen — erinomainen asia. Huolenaiheita, joita siellä monista asioista on, on tarpeen korjata. Ja siihen varmasti löytyy yhteistä tahtoa, että ne kapeikot laitetaan kuntoon.

Yksi kapeikko siellä, joka ei ole vielä tullut esille, on Euroopan unionin nykyinen komissio. Siellä ei ole huomattu, miten huoltovarmuus on kriittinen asia. Viittaan nyt ennallistamiseen, uusiutuvaan energiaan, maankäyttösektoriin ja niin edelleen. Tämä täytyy myös selväksi tehdä, että myös komission pitää ottaa huoltovarmuus huomioon. Muuten täällä pohjan perukoilla ei voida huoltovarmuutta ylläpitää.

Puhemies Matti Vanhanen: Ja vielä minuutti, edustaja Mäenpää, ja sen jälkeen ministeri Haatainen, kolme minuuttia.

18.02 **Juha Mäenpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies ja hyvä ministeri! On hieno asia, että tämä on saatu tänne saliin, ja olen itse saanut olla tuossa parlamentaarisessa työryhmässä mukana. Huoltovarmuus on ehkä tärkein asia, mitä täällä salissa tulisi käsitellä enemmänkin.

Huoleni koskee valtionyhtiöiden ja laitosten kotimaisen työn ja tuotteiden käyttöä. Tein viime marraskuussa kirjallisen kysymyksen Puolustusvoimien kuorma-autohankinnasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Silloin oli korona. Olisi saatu luotua kymmeniä työpaikkoja. Laki huoltovarmuudesta puolsi tätä. Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista puolsi tätä. Valtioneuvoston päätös kansallisesta julkisten hankintojen strategiasta puolsi hankintaa. Niitä oli paljon, tämmöisiä sääntöjä. Kesäkuussa 2022 Puolustusvoimien autohankinta, 300 kappaletta, päätettiin saksalaisen valmistajan hyväksi hintaeron ollessa noin kaksi prosenttia. Milloin Puolustusvoimat, valtion hallinnoimat yritykset alkavat tehdä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa sellaista yhteistyötä, jolla saadaan varmistettua tämä kotimainen huoltovarmuus, koulutus ja työn säilyminen Suomessa?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haatainen.

18.04 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Tässä tuli lukuisa joukko kysymyksiä.

Kysyttiin näistä hankinnoista ja siitä, miten pystytään varmistamaan tilanne. Meillä on ihan kohtuullinen tilanne eri tarvikkeiden saatavuudessa. Meillä on ongelmia ollut, mutta kuten täällä on todettu nyt, keskusteltu siitä, kuka vastaa ja miten tätä huoltovarmuusyhteistyötä tehdään, niin sitä tehdään tiiviissä yhteistyössä yksityisten toimijoiden, elinkeinon elämän kanssa, yritysten kanssa. Tämän tuhat eri toimijaa käsittävän verkoston kautta me olemme pystyneet myös ennalta estämään tilanteita, joissa olisi esimerkiksi muovin saatavuus loppunut kokonaan. Sitä on ennakoitu, ja markkinoiden kautta on sitten etsitty keinot, joilla on pystytty varmistamaan se, että esimerkiksi elintarviketeollisuuteen pystytään varmistamaan pakkausmateriaalit. Eli monia asioita tehdään täällä koko ajan, pysytään ajan tasalla, seurataan sektorikohtaisesti, mikä tilanne kussakin tuoteryhmässä on, jotka ovat strategisesti tärkeitä ruokahuollon, energihuollon ynnä muiden asioiden kannalta.

Huoltovarmuuskeskuksen resursseista. Linjauksenahan on nyt tässä strategiaperussuunnitelmassa, tässä selonteossa se, että tämä säilyisi edelleen ulkopuolisena rahastona, ja näin tulee olla, jotta se on joustavasti käyttöön otettavissa silloin, kun tarve vaatii. Tämä maksu, jolla kerätään varoja Huoltovarmuusrahastoon, on nyt sidoksissa fossiilisiin polttoaineisiin, ja sitä seurataan koko ajan hyvässä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa, ja valtiovarainministeriön kanssa ollaan myös tulevaisuudessa. Tämäkin täytyy ratkoa, siihen etsitään keinot, eli se on tässä linjauksessa nyt sisällä ja näin tullaan tekemään. Kun selonteko on valmistunut, niin lähdetään valmistelemaan, miten se rahoitus sitten järjestyy, ja siinä VM tietenkin on meillä keskeinen yhteistyökumppani, jonka kanssa ratkaisut tehdään.

Energian saatavuus. Meillä on useita toimia vireillä, joista jo osan tuossa sanoin, mutta kuten sanoin — tai tätä ei ole vielä täällä todettu — meillä on myös fossiilisen polttoaineen varastot olemassa. Meillä on myös ihan selvät säännöt, kuinka pitkäksi aikaa pitää riittää polttoainetta Suomenmaassa, eli tämä on meillä tosi hyvin hoidettu. Se antaa meille sitä puskuriaikaa siihen, että pystytään taas sitten normaalisti saamaan markkinoilta polttoainetta. Turpeen määrää on kasvatettu varmuusvarastona ihan just vastikään, [Juha Mäenpää: Se on liian vähän!] ja maakaasun saantia on nyt varmistettu Balticconnectorin kautta, ja LNG-terminaali on turvattu kaasun saamiseksi. Ja tietenkin Olkiluoto, jonka mainitsin, on tosi tärkeä. Teollisuuden Voima, Olkiluoto, joka saadaan nyt toivon mukaan joulukuussa täydellä teholla käytiin, tietenkin talven kannalta tulee olemaan todella tärkeä.

Lääkkeistä kysyttiin täällä. Meillä on lääkkeiden velvoitevarastot. Tässäkin tehdään yritysten kanssa yhteistyötä. Seuraamme koko ajan tiiviisti lääketilannetta, joka nytkin tässä tilanteessa on ihan todellinen näiden lääke- ja eläinlääkkeiden vuoksi. On oltava siinä valp-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

paana. Teemme myös EU:n yhteishankintoja, ja tässähän myös EU-tasolla on HERA-järjestelmä, jossa muun muassa rokotteiden osalta näimme, miten tärkeää on se, että meillä on EU-yhteistyö olemassa. Olisimme varmasti jääneet ilman rokotteita, jos sitä ei olisi ollut. Eli monella sektorilla toimimme.

Kunnista kysyttiin, mikä on todella tärkeä asia, kunnat ja alueet. Kukin sektoriministeriö vastaa tästä hallinnonalallaan varautumisesta ja ohjeistaa myös näin ollen kuntia ja hyvinvointialueita oman sektorinsa asioihin liittyvissä kysymyksissä. Alueiden yhteistyötä puolestaan kehitämme koko ajan muun muassa Huoltovarmuuskeskuksen hankkeissa, ja se on ihan olennainen ja tärkeä asia, että me aluetasolla osataan toimia. Meillä on muun muassa tämmöinen uusi huoltovarmuuden yhteistyöryhmä perustettu, jonka tehtävänä on nimenomaan luoda edellytyksiä sille, että tieto kulkee ja osataan myös tehdä parempaa yhteistyötä, ja useita toimenpiteitä on siellä nyt tähän valmisteilla.

Tähän Mäenpään kysymykseen. Olette siitä myös kirjallisen kysymyksen tehnyt, ja siihen on puolustusministeri Kaikkonen vastannutkin. Tässä selonteossa ehdotetaan nyt sitten selvitettäväksi tarve ja mahdollisuudet uudistaa julkisten hankintojen sääntelyä EU-sääntelyn puitteissa niin, että huoltovarmuustarpeet pystyttäisiin riittävästi huomioimaan. Silloin on esimerkiksi myös arvioitava, voidaanko sitten julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia muuttaa niin, että siinä huomioitaisiin paremmin huoltovarmuusperusteisten hankintojen erityispiirteet. Kyllä tästäkin asiasta on pitkään keskusteltu eri yhteyksissä, ja kyllä tämä läpi täytyy käydä, jotta se tavoitetila saavutetaan, että pystymme varmistamaan meidän kyvykkyytemme myös tältä osin.

Puhemies Matti Vanhanen: Puhujalistaan. — Edustaja Turtiainen.

18.10 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta siitä, että huoltovarmuudesta tehtiin selonteko. Mutta onko globaaliin ruokakriisiin kuitenkin varauduttu riittävästi? Globaalia ruokakriisiä pahentaa Ukrainan tilanteen eskaloituminen, jonka huutojoukoissa valitettavasti tämäkin sali jatkaa edelleen.

Ruokaomavaraisuutemme suurimmat uhat tulevat tällä hetkellä EU-määräyksistä, Venäjän vastaisista pakotteista ja hallituksen ilmastopolitiikasta. Jopa armeija marssii vatsallaan, ja ruuan tuonti maahamme ulkomailta on käytännössä helposti katkeavien merikuljetusten varassa, elleimme saa ruokaa maitse Venäjän suunnasta. Maamme huoltovarmuuskysymyksessä tämän osoitti 1941—1944 jatkosodan ruokapula. Tuolloin kansa pystyttiin katovuosista ja hevos- ja työvoimapulasta huolimatta omin avuin pelastamaan nälkäkuolemalta, kun joka ikinen kasvatti ja viljeli kaupungeissakin mitä ikinä voi. Jopa rintamalla oli sairastuminen puutostauteihin harvinaista, eikä epidemioita ilmennyt. Väitän, että nykyiset tuulivoimalla käyvät hallinnon ajatuspajat hyyytyvät jo ensimmäisenä lanttutalvena.

Kun puhutaan varautumisesta, on ruuan riittävyys pohjoisessa ja maaperältään köyhässä maassamme kynnyskysymys. Kuinka nykyisessä maailmantilanteessa on voitu edes ehdottaa jotain pellonraivausmaksuja jo muutenkin ahdingossa oleville kotieläintiloille? Maankäyttösektorin ilmastomääräykset tulevat johtamaan ilmeisen tarkoituksellisesti siihen, että köyhtynyt kansa syö tuotantohalleissa pystyviljeltyjä ja geenimuunneltuja vihanneksia, bakteeripihvejä ja hyönteisaterioita. On törkeää, että Suomen itsenäisyyden juhlarahastokin ohjeisti YK:n kansainvälisen ilmastopaneelin mukaisesti suomalaisia luopumaan punaisesta lihasta ja maitotuotteista. Ihminen on sekasyöjä, joka pysyy parhaiten terveenä ja toimintakunnossa, kun syö lihaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Ilmastoagendalla ja EU-säädöksin johdettu maatalousyrittäjien kyykyttäminen altistaa tilat konkurssille ja kriisin uhatessa edelleen kansan nälänhädälle. Tämä kehitys on pysäytettävä, ja myös siksi Suomen EU-jäsenyys tulee mitätöidä. Kun otetaan huomioon koronasulkujen ja Venäjä-pakotepolitiikan yhteisvaikutukset, ei ole kaukana miellelyhtymä Ukrainan itsenäisiä talonpoikia tappaneesta holodomor-politiikasta — tällä kertaa kansainvälisessä mittakaavassa.

Meille suomalaisille lähempi vertauskohta historiassa ovat kuitenkin suuret nälkävuodet vuosina 1866—1868, kun 200 000 suomalaista kuoli nälkään ja tautiepidemioihin. Itse asiassa viikatemiehen niittäessä synkkää satoaan noina suurina katovuosina alkoi Suomen nousu karjatalousmaana. Vilja ei kasvanut, mutta heinä kasvoi, ja kellä lehmä oli, joi maitoa. Ja kuten sanotaan, lypsävää lehmää ei kannata tappaa. Väestöstä kuoli suurina nälkävuosina 12 prosenttia, lehmistä neljä prosenttia.

Valtaosa hyötykasveista ei kasva Suomessa yhtä hyvin kuin Etelä-Euroopassa, mutta nurmi kasvaa. Nykyrakenteilla luomukauden laidunnus ei takaa modernin ruuantuotannon omavaraisuuskysymystä volyymin suhteen, mutta sen se takaa, että Suomessa on joka pirtissä jotain ruokaa, jos tuotantoketjut syystä tai toisesta eivät toimi.

Arvoisa puhemies! Tämä selonteko on ruuan omavaraisuusasteen suhteen epärealistinen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rydman.

18.15 Wille Rydman wr: Arvoisa herra puhemies! Kansainvälinen kauppa kannattaa, ja se on ilman muuta positiivinen asia etenkin sellaiselle vientiriippuvaiselle pienelle kansantaloudelle kuin Suomi on. Jos eläisimme puhtaasti rationaalisten toimijoiden maailmassa, niin kansainvälinen keskinäisriippuvuus, kaupallinen keskinäisriippuvuus, olisi myöskin jotain sellaista, joka olisi omiaan merkittävästi lisäämään kansainvälisen rauhan ja kaikkinaisen positiivisen kehityksen edellytyksiä. Valitettava totuus kuitenkin on se, että kaikki kansainvälisen politiikan toimijat eivät ole rationaalisia toimijoita ja joillakin imperialistisia haaveitaan elättelevillä diktaattoreilla saattaa olla houkutus lähteä laajentamaan omia imperiumejaan aseellisesti siitä huolimatta, että se aiheuttaisi merkittävää haittaa myöskin omalle kansainväliselle kaupalliselle asemalle.

Kun kuitenkin tällaisessa maailmassa elämme, niin tietysti Suomen kaltainen vientiveitoinen kansantalous on erityisen haavoittuvuuden alla ja alttiina sellaiselle. Tähän olemme sinänsä lähtökohtaisesti hyvin varautuneet vuosien varrella, ja Suomessa huoltovarmuudesta ja omasta elinkelpoisuudesta myöskin tiukemmissa tilanteissa on pidetty aika lailla hyvää huolta, olkoonkin että aina aika ajoin tietyillä poliittisilla ryhmillä erilaisista syistä on saattanut olla poliittista halukkuutta myöskin huoltovarmuudesta tinkiä.

Olen ollut aika lailla huolissani siitä politiikasta, mitä hallitus on aika ajoin harjoittanut, oli sitten kysymys energiapolitiikasta tai sitten vaikkapa omavaraisuuteen ja suomalaiseen ruuantuotantoon liittyvästä politiikasta. Erilaisista ilmastoperusteisista syistä on saatettu haluta ajaa alas määrättyä energiasektoria tai on haluttu yksipuolistaa sitä energiapalettia, joka Suomella on käytössään. Yhtä lailla on oltu hieman huolettomia sen suhteen, miten kotimainen ruuantuotanto pystyy vallitsevissa olosuhteissa pärjäämään. Tämä on tietysti ollut monilla eri tavoilla omiaan altistamaan Suomea niille riskeille, joihin pääsääntöisesti huoltovarmuudestamme huolehtimisella on haluttu huomiota kiinnittää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Siksi onkin erinomainen asia, että nyt huoltovarmuudesta on tämä selonteko laadittu ja siihen on kiinnitetty myöskin erityistä poliittista huomiota. Se on äärimmäisen tärkeää yleisestikin ottaen mutta erityisesti näissä maailmanpoliittisissa olosuhteissa, joissa Venäjä käy raakalaismaista hyökkäyssotaansa Ukrainaa vastaan. Toivon, että tämän huoltovarmuusselonteon johtopäätökset heijastuvat vastaisuudessa myöskin hallituksen muille politiikan sektoreille, jotta nämä olisivat yhteismitallisia eikä kriittistä huoltovarmuutta enää muin politiikkatoimenpitein vaarannettaisi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

18.18 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Viimeistään Venäjän sotatoimet ovat katkaissheet selän siltä osin, että emme voi olla riippuvaisia häikäilemättömästi sotaa käyvän maan fossiilisesta energiasta tai energiantuontisuohteudesta, saatikka että rahoittaisimme sotatoimia. Tämä on siis yksi osa huoltovarmuuskeskusteluamme. Huoltovarmuus tietenkin on paljon enemmän kuin energia, vaikkakin se on tärkeä osa sitä.

Yksi osa huoltovarmuuttamme on myös ymmärrys kokonaisesta Suomesta, siis koko Suomen merkityksestä huoltovarmuudesta huolehtimisessa. Kauttaaltaan elinvoimainen ja toimelias Suomi on myöskin huoltovarma Suomi. Tämän saman logiikan ansiota on myös se, että energiajärjestelmämme ei ole ollut yhden kaasuputken varassa, vaan olemme tuotaneet energiaa monin eri tavoin kaikkialla maassa. Tämä on myös jatkossa entistä tärkeämpää.

Myös ruuantuotannon korkea omavaraisuus on keskeisintä huoltovarmuutta. Suomalaisen ruuan saatavuus, laatu ja turvallisuus on turvattava kaikissa tilanteissa. Siksi viljelijöistä ja maatalouden kannattavuudesta on tietenkin pidettävä huolta. Tässä meillä on edelleen valitettavia haasteita, ja jokaisen meistä olisi viimein tämä tosiasia tunnustettava.

Keskustan linja energiapolitiikassa on jo kauan ollut lisätä uusiutuvaa ja puhdasta energiaa, siis lisäämällä kotimaista tuotantoa sekä rakentamalla myös siirtoyhteyksiä naapurimaihin. Tätä politiikkaa on jatkettava tulevaisuudessakin.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan korostaa myös totta kai sotilaallisen varautumisen merkitystä. Keskustan eduskuntaryhmä, kuten monet muutkin puolueet, tuki yksimielisesti Suomen liittymistä puolustusliitto Natoon. Huoltovarmuus on siis myös puolustus- ja rajaturvallisuuden vahvistamista, ja niitä toimia on todella tällä hallituskaudella tehty.

Puhemies! Lopuksi: Huoltovarmuutta on myös kansallinen hyvinvointimme ja korkea sivistystaso. Siksi koulutus, sen taso, maan kattava laadukas koulutusjärjestelmä ja tasokas opettajuus ovat myös eräitä kulmakiviä. Kaiken pohjalla on myös jokaisen oma henkinen ja fyysinen hyvinvointi, ja siksi myös liikunnan merkitystä osana kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta on syytä korostaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Huttunen.

18.22 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Olin juuri maanpuolustuskurssilla numero 241. Huoltovarmuus oli yksi kurssin pääteemoista. Huoltovarmuus on keskeinen osa maamme kokonaisturvallisuutta.

Pohjoiskarjalaisena kansanedustajana kannan erityistä huolta Itä-Suomesta. Itä-Suomella on aivan erityinen asema myös kokonaisturvallisuuden kannalta. Maamme huoltovarmuus voidaan turvata vain pitämällä koko maa asuttuna ja koko maa elinvoimaisena.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Ulkopoliittisen instituutin johtaja Mika Aaltola on todennut, että Suomi ei saa päästää itärajan alueita näivettymään, sillä se on turvallisuusriski. Hän totesi myös, että Viro on tunnistanut tämän asian omassa maassaan kehittämällä ja tukemalla Narvan aluetta. Virossa on tehty suuria investointeja juuri Narvan alueelle ja näin pyritty nostamaan ihmisten elintasoja, jotta alue pysyisi elinvoimaisena.

Arvoisa puhemies! Tärkeimpiä asioita maamme kannalta ovat huoltovarmuus ja omavaraisuus ennen kaikkea energiassa ja ruuassa. Kilpailukykyinen maatalous on elinehto suomalaiselle elintarviketuotannolle. Ilman alkutuotantoa meillä ei ole mahdollisuutta ylläpitää laajaa elintarvikkeiden jatkoteollisuutta. Huoltovarmuutemme perustuu kotimaiseen tuotantoon, ja myös siksi siitä on pidettävä kiinni. Suomalainen kuluttaja tutkitusti arvostaa kotimaista, vastuullisesti tuotettua, puhdasta, terveellistä ja turvallista ruokaa. Moni kuluttaja olisi valmis maksamaan ruuasta jopa enemmän, mikäli tietäisi maksetun lisän varmasti menevän suomalaiselle alkutuottajalle.

Arvoisa puhemies! Olen taustaltani metsätalousinsinööri. Minulle metsä, luonto ja luonnonvarat ovat merkinneet aina paljon. Olen seurannut huolestuneena ja järkyttynään keskustelua, jota EU:ssa käydään metsistämme. Jos ihan tarkkoja olemme, keskustelun kohteena eivät ole maamme, Suomen, metsät vaan myös suomalaisen yksityisen ihmisen omistamat metsät, siis yksityinen omaisuus. Suomessa on yli puoli miljoonaa metsänomistajaa, jotka omistavat yli 60 prosenttia kaikista Suomen metsistä. Etelä- ja Keski-Suomessa yksityiset henkilöt omistavat jopa kolme neljäsosaa metsistä. Keskustellessamme maamme metsien käytöstä tämä fakta tuntuu olevan hukassa komission lisäksi joidenkin edustajien osalta jopa tässäkin talossa. Jokamiehen oikeudet eivät tarkoita oikeutta toisen ihmisen omaisuuteen. Metsistämme on moneksi. Ne tarjoavat jokamiehen oikeuksien mukaisesti luonnonantimia ja vapaa-aikaa, ja myös tällä on maamme kriisinkestävyys kannalta suuri merkitys. Metsät tarjoavat raaka-ainetta rakentamiseen, lämpöön ja energiaan kuten myös fossiilisia tuotteita korvaavan vaihtoehdon monelle muovin kaltaiselle tuotteelle. Metsät ovat ja niiden tulee jatkossakin olla kansallisen päätösvallan piirissä.

Arvoisa puhemies! Yksi maanpuolustuskurssin 241 tärkeimmistä opeista oli, että elintärkeitä toimintoja maamme selviytymisen kannalta ovat johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskky, sisäinen turvallisuus, väestön toimintakyky ja palvelut, henkinen kriisinkestävyys, talous, infra ja huoltovarmuus. Olemme siis nyt tässä käsiteltävässä asiassa aivan olennaisen asian äärellä maamme tulevaisuuden kannalta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koskela.

18.25 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Suomella on pitkät perinteet huoltovarmuuden ylläpitämisestä ja yleisestä varautumisesta. Siinä mielessä on vähän erikoista, että käsittelyssä oleva selonteko on ensimmäinen laatuaan. Hyvä niin kuitenkin.

Selonteko käsittelee huoltovarmuutta ja sen kehityskohteita sekä haasteita laaja-alaisesti. Vaikka kansalaiset ja myös yritykset sekä kolmas sektori ovat tehneet ansiokasta työtä huoltovarmuuden turvaamiseksi, ei samaa kiitosta voi antaa hallitukselle. Kunnianhimoisen ilmastopolitiikan harjoittamisen varjolla huoltovarmuuteen liittyviä seikkoja on suorastaan laiminlyöty ja jopa ajettu alas. Puhun nyt etenkin energiasta, jonka suhteen niin Suomi kuin koko Eurooppakin on tehnyt valtavia virheratkaisuja. Olemme pitkien etäisyyksien kylmä maa, joka on pitkälti riippuvainen meriteitä pitkin kuljetettavista fossiili-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

sista polttoaineista. Polttoaineiden varmuusvarastointi vastaa vain noin puolen vuoden normaalikäytön kulutusta.

Yksi ratkaisu parantaa huoltovarmuutta ja omavaraisuutta tältä osin olisi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla varmistetaan valmius käynnistää kotimaisten nestemäisten polttoaineiden tuotanto kriisitilanteissa. Kotimaista biopolttoainetta voidaan valmistaa esimerkiksi niin sanotulla Fischer—Tropsch-prosessilla; tein tästä aiheesta keväällä myöskin toimenpidealoitteen.

Vastaavasti sähköntuotannossa meidän pitää pyrkiä täyteen omavaraisuuteen. Tuontisähkön varassa meidän ei pidä olla, kun kerran on mahdollisuus olla kotimaisen tuotannon varassa. Tuuli- tai aurinkovoimaan panostaminen ei tietystikään ole ratkaisu ilman, että näiden sääriippuvaisten energiamuotojen tuottajille asetetaan tiukat säästövoimavaroitukset. Tässä tilanteessa ei myöskään pidä sulkea yhtään voimalaa. Haketta ja turvetta pitää lähivuosina polttaa, ja hallituksen on annettava näille tuotantomuodoille aidot mahdollisuudet. Nyt on, arvoisa hallitus, tosi kysymyksessä.

Turpeesta puheen ollen pitää jälleen kerran kummastella hallituksen järjettömän ideologista politiikkaa. Turpeen merkitys nyt keskellä energiakriisiä onkin valtava. Kyse ei ole pelkästään sen roolista energiantuotannossa, vaan kyse on myös kasvu- ja kuiviketurpeesta, joille ei ole mitään vastaavan laatuista korvaavia vaihtoehtoja. Niillä taataan ja turvataan kotimaisen puhtaan maatalouden tuotantoa. Kotimaisen maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen on kriisitilanteissa elinehto. Emme voi ripustautua ulkomailta millään muotoa tuodun ruuan varaan. Maatalouden kriisi vaatii siis sekä pikaisia että pitkällä aikavälillä vaikuttavia ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Selonteossa kuvataan hyvin liikenneyhteyksien merkitystä. Suomi on pitkien etäisyyksien hajautettu yhteiskunta, jossa väylien on oltava kunnossa. Tarvitsemme henkilö- ja tavarakuljetuksillemme vaihtoehtoisia reittejä. Rataliikenteen puolella olen monesti puhunut poikittaisyhteyksien ja erityisesti Suomen leveyssuunnassa yhdistävän kehäradan puolesta. Tuo rata pätkii nyt Porin ja Haapamäen välillä sekä Savonlinnan kohdalla. Tämä ratayhteys olisi saatava käyttöön. Samalla se nostaisi läntisen Suomen satamien merkitystä ja avaisi sitä kautta reittejä myös Ruotsiin ja länteen. Tällä, nyt jo voisi sanoa, Nato-radalla kulkisi kätevästi myös Puolustusvoimien raskas kalusto.

Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon kriisinkestävyys joutui koetukselle koronapandemian vuoksi. Pandemia osoitti, että tämän sektorin merkittävin rajoittava tekijä on ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys, kuten täällä selonteossakin hyvin on nostettu esiin. Sote-alan kriisin ratkaisemiseksi meidän pitää saada koulutuspolut sujuvammiksi ja alalle hakeutuvien määrä jälleen nousuun. Nostaisin vielä esiin sen, että unohtaa ei missään nimessä pidä omaishoitajia, jotka pyyteettömällä työllä vähentävät muihin sote-palveluihin liittyvää painetta. He jos ketkä ovat niitä oikeita arjen sankareita, ja tätä arvostusta pitää heille myöskin palkitsemisen muodossa osoittaa.

Lopuksi vielä nostaisin esiin Huoltovarmuuskeskuksen roolin. Tällä hetkellä Huoltovarmuuskeskus toimii työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa, mutta tämänkin päivän keskustelussa on tullut melkein jokaisessa kohdassa ilmi, että olisi loogisempaa palauttaa keskus puolustusministeriön alaisuuteen. Huoltovarmuus on puolustuspoliittinen asia, ja tästä jätän huomenna sitten toimenpidealoitteen. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kaunisto.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

18.30 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Kyse on siis valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta ja sen tärkeästä sisällöstä. Siitä huolimatta, että siitä puuttuu yksi mielestäni tärkeä osa, koen selonteon hyvin onnistuneeksi. Haluan silti hieman, olkoon sitten futuristisesti, puhua tulevaisuuden uhkista, jotka minun mielestäni ovat hyvin olennaisia, kun puhutaan huoltovarmuudesta. Ja jos ei muuta, niin ette ainakaan sitten 5—10 vuoden päästä pääse sanomaan, että ette tienneet tästä.

Teknologia on kehittynyt päätähuimaavaa vauhtia viime vuosina ja vuosikymmeninä, ja samaan aikaan suurvaltakilpailu on jälleen kiihtynyt. Näiden kehityskulkujen myötä avaruuskilpailu on palannut agendalle enenevässä määrin sitten kylmän sodan, eikä avaruusasioiden käsitteleminen saa kuulostaa enää niin kaukaiselta ja epärealistiselta. EU, tai Suomi osana EU:ta, ei voi olla enää naiivi tällä saralla, vaan sen tulisi puolustaa omia etujaan toimia vapaasti avaruudessa. EU:n painopisteet avaruuden suhteen ovat olemassa olevien kyvykkyyksien vakaa hyödyntäminen, uudet aloitteet, innovaatiotoiminnan parempi rahoitus sekä avaruuspolitiikan puolustusulottuvuuden kehittäminen. EU:n ja myös Suomen tulee herätä vahvasti siihen, mitä ilmakehämme ulkopuolella tapahtuu. Venäjä, Kiina, Yhdysvallat ja Intia ovat jo pitkään olleet kiinnostuneita avaruudesta ja erityisesti satelliittien vastaisista aseista. Kyseiset valtiot ovat kaikki myös jo todistaneet, että niiltä löytyy kyvykkyys tuhota satelliitteja kiertoradalta. Kyvyllä tuhota tai edes häiriköidä satelliitteja on mittavia vaikutuksia. Nyky-yhteiskunnat ovat täysin riippuvaisia satelliittiverkostoista, joiden avulla pyöritetään muun muassa internetiä, GPS-signaaleja, säätietoja sekä viestintätekniikkaa, joka puolestaan vaikuttaa rahaliikenteeseen — eli huoltovarmuutta. Näiden estäminen aiheuttaisi katastrofaalisia vaikutuksia jokaisen meistä elämään.

Avaruuspolitiikka ja -oikeus nojaavat tällä hetkellä eritoten 1967 allekirjoitettuun ulkoavaruuden sopimukseen, joka kieltää joukkotuhoaseiden asettamisen kiertoradalle tai taivaankappaleelle sekä taivaankappaleiden käytön sotilastarkoituksissa — vuonna 1967 tehty laki. Sopimuksessa ei kuitenkaan puhuta mitään satelliittien vastaisista teknologioista tai siitä, kuinka taivaankappaleiden välistä tilaa tulisi käyttää. Haastavaa aluetta on erityisesti matala maan kiertorata, joka on melko kapea alue, jolla viestintä- ja sotilassatelliitit sijaitsevat. Mikäli jokin valtio saisi tämän alueen hallintaansa, sillä olisi merkittävä sotilaallinen etu ja se pystyisi käytännössä toimimaan ulkoavaruuden portinvartijana, sillä maan matala kiertorata on strateginen piste, joka toimisi tulevaisuudessa pitkien avaruuslentojen tankkauspisteenä. Vaikka tämä saattaa tällä hetkellä kuulostaa scifi-elokuvalta, tämä on hyvin todennäköisesti tulevaisuutta. Maan strategisista pisteistä, kuten Suezin kanavasta, on historiallisesti käyty kiistoja, joten on todennäköistä, että ilman päivitettyjä avaruuslakeja suurvallat tulevat taistelemaan myös avaruuden strategisista kohteista. Lakiin päivitys on tarpeen myös kysymyksissä siitä, kuinka lähellä eri valtioiden satelliitit voivat olla toisiaan ja saako avaruusasemille sijoittaa aseita. Laki ei myöskään ota huomioon yksityisyrityksiä tai avaruuden mahdollisia kaupallisia käyttötarkoituksia, joiden kasvu on jo nähtävillä, kun miljardöörit suorittavat yksityisiä avaruuslentojaan tai mahdollisesti myyvät turvallisuutta, niin kuin olemme Ukrainan kohdalla nähneet.

Vaikka tämä kaikki siis kuulostaa hyvin kaukaiselta ja absurdilta eikä varmasti ole kannattava asia politiikon puhua tästä, niin avaruuskilpailu on totta, ja se aiheuttaa tulevaisuudessa mittavia turvallisuushuolia. Kansainvälisellä tasolla pitäisikin pyrkiä sopimusten päivittämiseen EU:n ja Suomen tasolla. Meidän pitää sysätä naiivius syrjään ja olla valmiita tulevaisuuden haasteisiin kattavien avaruusstrategioiden ja -kyvykkyyksien avulla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Kysymys siis on kaikessa hurjuudessaan huoltovarmuudestamme, meidän jokapäiväisestä arjestamme ja sen sujuvuudesta, saati siitä, mitä se tulevaisuudessa tulee käsittämään. Toivon todella, että tuleva hallitus tulee ottamaan avaruuden huomioon tulevassa hallitusohjelmassaan voimakkaammin, sillä niin kuin sanoin, en halua 5—10 vuoden päästä sanoa teille, että kyllähän tästä jo teille puhuttiin. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

18.36 Sebastian Tynkkynen ps: Kunnioitettu herra puhemies! Vanha sanonta kertoo, että jokaisella pilvellä on hopeareunuksensa: olipa tilanne kuinka paha tahansa, jokin positiivinen näkökulma on löydettävissä. Venäjän hyökkäyssodan mukanaan tuoma pilvi on synkääkin synkempi, eivätkä hopeareunukset äkkiseltään häikäise läsnäolollaan. Niitäkin kuitenkin on. Yksi niistä heijastelee valoa myös Suomeen. Olemme nimittäin nähneet, kuinka Putinilta saatujen Ystävyyden kunniamerkkien tavoin romukoppaan on lentänyt ainakin osa poliitikkojen sinisilmäisyydestä. Siihen pienellä maalla ei ole varaa, kun se päättää turvallisuudesta sekä huoltovarmuudesta.

Monet halusivat pitkään uskotella, että energiatuonti ja kaasuputket sitovat Venäjän rauhanomaiseen yhteistyöhön Euroopan kanssa. Totuus olikin päinvastainen, sillä nyt ne ovat sitoneet Eurooppaa rahoittamaan Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa. Kovin lyhytnäköisiä olivat nekin äänet, jotka vaativat puolustuksesta leikkaamista ja väittivät jopa hävittäjähankintaa tarpeettomaksi. Lopputulos oli nimittäin jälleen päinvastainen. Hävittäjien tärkeys tuli osoitetuksi, ja puolustuksen määrärahoja on nyt aivan aiheellisesti lisätty.

Entäpä sitten huoltovarmuuden hyvin keskeinen pilari, energia? Vielä hetki sitten tämän hallituksen johdolla turvekoneista jaettiin romutuspalkkioita. Nyt niitä koneita kaivataan takaisin suolle energiatuotantoa turvaamaan.

Arvoisa herra puhemies! Ydinvoimaakin vastustettiin aikanaan kiivaasti, ja moni vastustajista varmasti iloitsi lukiessaan Helsingin paraatipaikalle pystytetystä häpeäpaalusta, johon kirjattiin ydinvoiman puolesta äänestäneiden nimet. Nyt, vuonna 2022, silloiset vastustajat ilahtuvatkin lukiessaan Olkiluoto kolmosen koekäytön laskevan pörssisähkön hintaa.

Mutta mikä näitä kaikkia sinisilmäisyyden ennakkotapauksia yhdistää? Se, että niiden turmiollisuuteen on herätty vasta siinä vaiheessa, kun totuus on iskeytynyt voimalla vasten kasvoja. On pienempi paha se, että todellisuuteen heränneet poliitikot joutuvat kiemurtelemaan aiempien lausuntojensa kanssa, kuin se, että koko Suomi joutuisi kiemurtelemaan heidän tekemiensä sinisilmäisten päätösten kanssa. Mutta näistä on otettava opiksi.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuuden ytimessä on ennakointi ja varautuminen, ei se, että herätään vasta kriisin koittaessa. Meillä voi olla edessämme vielä suurempiakin kriisejä, ja päätöksiä on tehtävä jo nyt niitä silmällä pitäen.

Arvoisa puhemies! [Puhuja yskäisee] — En tiedä, miksi ääni meinaa nyt loppua. — Georgian sota, Krimin valtaus tai Putinin ylimääräiset jatkokaudet eivät soittaneet Euroopassa riittävästi herätyskelloja. Nyt paljon Venäjää voimakkaampi Kiina kulkee kohti tiukentuvaa diktatuuria. Hongkong on kuristusotteessa, Taiwania uhataan voimankäytöllä ja palvotulle presidentille halutaan ylimääräisiä jatkokausia. Presidentti on varoittanut ulkomaita, kuinka näiden päät tulevat iskeytymään teräsmuuriin, jos nämä toimivat Kiinan näkökulmasta väärällä tavalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Missä ovat herätyskellot? Olemme valtavan riippuvaisia maasta, joka ei ole Venäjän kaltainen paperitiikeri vaan hampaitaan vielä piilotteleva uhka. Jos heräämme sen vetäessä hampaat toden teolla esiin, on jo liian myöhäistä. Kiina-riippuvuudessa piehtaroinnin sijaan meidän tulee vahvistaa omaa sekä liittolaistemme kykyä vastata omista tarpeistamme. Kotimainen tehtaanpiippu on paitsi ilmastoteko myös huoltovarmuusteko. Pitkällä aikavälillä omavaraisuus palvelee myös rauhaa. Kuten olemme huomanneet, Euroopan riippuvuus Venäjästä on rajoittanut kykyä pakottaa sen joukot ulos Ukrainasta.

Ulkoministeri Haavisto totesi, että tiukemmat pakotteet tarkoittaisivat omaan jalkaan ampumista joidenkin Euroopan maiden kohdalla. Jos kohtaisimme vastaavan tilanteen Kiinan kanssa, nykyinen kykymme asettaa pakotteita on toistaiseksi olematon. Tiukat pakotteet ampuisivat kaikkiin omiin raajoihimme. Me perussuomalaiset haluamme välttää tämän kriisin jo ennalta mutta myös turvata Suomen ja kohtalotoveriemme aseman, jos se kriisi tästä huolimatta konkretisoituu. Se vaatii enemmän pelimerkkejä itsellemme ja vähemmän niiden luovuttamista Kiinalle. [Puhuja yskäisee] — Kiitos. Ja nyt se ääni loppui.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haatainen, kolme minuuttia.

18.41 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Kiitän tästä keskustelusta eduskunnassa. Tämä on ollut hyvin rakentavaa ja kuvastanut sitä, että eduskunnassa on hyvä tuntemus varmasti myös valiokuntatyöskentelyjen ja monen aktiivisuuden kautta huoltovarmuudesta ja sen merkityksestä yhteiskunnalle. Tämäkin keskustelu on vahvistanut sitä, että meidän on hyvä jatkaa tässä selonteossakin linjatun mallin mukaisesti, joka on osoittautunut hyväksi, eli että teemme tätä työtä erittäin hyvässä yhteistyössä eri sektoreiden, kansalaisyhteiskunnan, elinkeinoelämän, yritysten, kanssa. Tälle on hyvä pohja olemassa, ja tätä täytyy entisestään nyt vahvistaa. On myös hienoa se, että huoltovarmuusyhteistyössä elinkeinoelämä on vapaaehtoisuuden pohjalta sitoutunut merkittäviin satsauksiin ja panostaa myös siihen, käyttäen aikaansa siihen, että se osallistuu tähän huoltovarmuusverkoston yhteistyöhön muun muassa tämän poolityöskentelyn kautta, ja siitä haluan tässä keskustelussakin nyt julkisesti elinkeinoelämää kiittää.

Meillä on varmasti paljon asioita, jotka nousevat nyt erityisesti pintaan tämän viimeimmän kriisin eli energiakriisin, joka aiheutuu Venäjän hyökkäyssodasta, vuoksi, ja meillä on myös maailmassa ruokakriisi, ja sen taustalla olevat kehityskulut myös liittyvät meihin ja aiheuttavat huolta ruokaturvallisuudesta. Meillä on myös varmasti edessä ratkottavia asioita monta kertaa vielä sen suhteen, että erilaisten komponenttien saatavuus voidaan turvata. Mutta tähän kaikkeen meillä on olemassa hyvät pohjat ja hyvät elementit ja hyvät konkreettiset toimet, joita koko ajan tehdään. Meillä ovat olemassa nämä varmuusvarastot, meillä on varmuusvarastointi toimijoiden puolelta, mutta kaikkein olennaisinta on se, että me huolehdimme myös siitä, että nämä toimitusketjut ovat moninaiset, ja samalla pidämme myös huolta siitä, että meidän kotimainen tuotanto niin ruokahuollossa kuin myös strategisilla alueilla ja omistukset on varmistettu. Tässä suhteessa meidän pitää olla valppaana ja tietoisia. Ja en puhu pelkästään Suomesta vaan myös EU-tason yhteisestä toiminnasta.

Huoltovarmuusyhteistyö on hyvin vahvasti sidoksissa siihen, miten meidän yhteiskunta, miten meidän ihmiset, kansalaiset kestävät erilaisia kriisejä, eli se kriisinsietokyky on myös todella tärkeää. Siihen täällä joissakin puheenvuoroissa viitattiinkin ja kannettiin huolta muun muassa nuorten selviytymisestä ja nuorten keskuudessa vallitsevasta ahdistuksesta ja pelosta tämän ympäröivän maailmantilanteen vuoksi. Minusta olennaista on se,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

että ihmisillä on tieto siitä, mitä on olemassa, miten on varauduttu, ja on myös tieto siitä, miten itse voi omassa elämässään varautua erilaisia tilanteita silmällä pitäen. Se luo sitten yhteistä toimintakykyä ja myös kykyä siinä tilanteessa, kun toimintaa tarvitaan, että me jokainen osataan omalta osaltamme vastuuta kantaa.

Kiitan tästä keskustelusta ja toivon sitten, että valiokunnat perehtyvät kunnolla tähän kysymykseen, ja uskonkin, että näin tulee käymään. Ja toivon, että tämä perinne nyt tästä lähtee liikkeelle, että jatkossa myös tulevilla hallituskausilla tämä keskustelu parlamentissa voidaan aina aika ajoin käydä.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. — Sen jälkeen, kun ministeri Mikkonen on käyttänyt ensin samoin kolmen minuutin puheenvuoron.

18.45 Sisäministeri Krista Mikkonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos eduskunnalle todella hyvästä keskustelusta myös minun puolestani.

Niin kuin tässä selonteossa hyvin tulee esille, meidän mallimme on hyvin yhteistyöhön perustuva ja eri toimijoiden hyvässä vuorovaikutuksessa tehty. Meillä on ministeriöiden suhteen jako sellainen, että jokainen ministeriö vastaa oman alansa varautumisesta, ja haluan tässä nostaa esiin sisäministeriön näkökulmasta muutaman asian.

Pelastustoimen rooli on tietysti aivan oleellinen erilaisessa varautumistyössä ja myös huoltovarmuudessa. Esimerkiksi alueellisesti pelastuslaitokset ovat hyvin aktiivisia tässä työssä. Mutta pelastuslaitokset ovat myös kansainvälisesti aktiivisia, mikä ehkä tässä keskustelussa usein jää huomioimatta. Erityisesti EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta suomalaiset pelastajat osallistuvat muiden Euroopan maiden luonnonkatastrofien ja kriisien hallintaan, mutta sitä kautta myös me itse saamme tarvittaessa apua ja saamme myös omaa osaamista kehitettyä silloin, kun osallistumme näihin EU:n projekteihin. Tämä on äärimmäisen tärkeätä myös oman varautumisemme näkökulmasta. Jo nyt, kun Suomi on ollut Naton kumppani, Natossa siviilivalmius- ja resilienssitoiminnan merkitys on korostunut viime vuosina, ja se on nimenomaan pelastusosasto, joka meillä on tässä ollut johtoroolissa.

Täällä on paljon puhuttu siitä, miten viime aikoina kriisit ovat lisääntyneet — niin koronapandemia kuin tietysti tämä Venäjän hyökkäys ja sen seuraukset Ukrainassa, mutta laajemminkin globaalisti kriisit aiheuttavat tänä päivänä huolta — ja sen takia tämä huoltovarmuuskysymys on noussut ihan eri tavalla esille. Mutta tietysti jo ennen sitä ilmastonmuutoksen aiheuttamat erilaiset sään ääri-ilmiöt ovat tarkoittaneet poikkeusoloja, ja erilaista varautumista on täytynyt jo pitkään tehdä. Sen takia on tietysti tärkeätä, että samanaikaisesti, kun huolehdimme meidän varautumisesta ja huoltovarmuudesta, teemme työtä myös sen eteen, että pystymme vastaamaan ilmastonmuutokseen niin, että pystymme näihin sään ääri-ilmiöihin paremmin sopeutumaan, varautumaan ja myös estämään ilmaston lämpenemistä entisestään.

Puhemies Matti Vanhanen: Asian käsittely keskeytetään, kunnes siihen palataan muiden asioiden tultua käsitellyiksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.48.

Keskustelua jatkettiin kello 20.11.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6. käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Essayah poissa, edustaja Mäkisalo-Ropponen poissa. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

20.11 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kaksi tärkeintä asiaa huoltovarmuuden kannalta Suomessa ovat tietenkin energia ja ruoka, ja tämä nykyinen meno, mikä Suomessa on tämän viimeisen kahden vuoden aikana tämän ilmastokohinan ympärillä ollut, on aiheuttanut aivan valtavaa vahinkoa Suomessa. Meillä on tilanne maataloudessa kohta se, että emme pysty omalle kansakunnalle edes elintarvikkeita tuottamaan. Ja kun tämän päivän uutisia lehdestä luki, niin siellä oli uutinen, että Venäjä on julistanut sotatilan käytännössä tuonne valtaamilleen alueille Ukrainassa. Se tietää tiettyjä toimenpiteitä, ikävä kyllä, siellä, mutta mitä tapahtuu puolen vuoden kuluttua, sitä ei taida tietää kukaan, eikä tiedäkään.

Sen takia tämä keskustelu tänä päivänä, viisastelu joistakin maaperän päästöistä taikka jonkun metsän kasvusta, on aivan irrationaalista. Minua suorastaan etoo se tilanne, miten tästä asiasta puhutaan. Me tiedämme, että metsät kasvavat, me voimme laittaa ne kuntoon ja tuottaa sieltä paljon kansallemme hyvinvointia. Haluaako joku kansanedustaja, kun metsien käyttö tällä keinoin rampautetaan näillä ennallistamisilla, että samalla me rampautamme oman eläketurvamme, viemme sosiaali- ja terveyspalvelut vanhuksilta, sairailta lapsilta ja meiltä itseltämme, teemme valtavan määrän työttömyyttä? Varmaan joku, joka haluaa vallankumousta tehdä, kuvittelee saavansa Suomen järjestelmän sekaisin ja sitten pääsevänsä vähän paremmille paikoille, mutta se ei ole isänmaallista työtä se.

Ja toinen, mikä on aivan yhtä paha, on tämä energiapuoli. Se on niin, että jos me halutaan tässä kansakunnassa pitää lämpö yllä, meidän on turvetta käytettävä. Olen jo esittänyt tänä päivänä Savon Sanomien ja Karjalaisen kirjoituksessa, että maan hallituksen pitää julistaa turve kansalliseksi huoltovarmuuspolttoaineeksi, joka on meille strategisesti erittäin tärkeä, aivan kuten joku maakaasu Venäjälle, taikka maakaasu oli Saksalle, mutta omilla virheillään poistivat senkin sieltä ja nyt sitä sitten haalitaan ympäri maailmaa.

Elikkä valtavia virheitä olemme tehneet, ja mikä niiden seuraus tulee olemaan? Me itse olemme tuhoamassa tästä maasta hajautetun elintarviketuotannon ja hajautetun energiantuotannon. Sitten kun lasketaan näitä päästöjä, niin onhan tämä käsittämätön laskentakaa-va, että kun turve on muka lopetettu, siitä tulee tietty määrä säästöjä, ei tule niin paljon päästöjä, mutta mitä sitten tapahtuu, kun sen tilalle ympäri maailmaa rahdataan tavaraa? Tehdään varmasti kaksin-, jopa kolminkertaiset päästöt, kun laivoilla ajetaan pitkin maailmaa tavaraa tänne. Eikö siitä tule päästöjä? Luulisin, että ne fossiilisilla polttoaineilla toimivilla laivoilla tuodaan tänne. Muistakaa, hyvät ystävät, että kaksi suurta valtamerilaivaa tuottaa lähes sen määrän päästöjä, mitä koko meidän Suomen liikenne yhteensä tuottaa. Elikkä nyt tämä tällainen varjonyrkkeily epätotuuksien kanssa ei ole tälle eduskunnan arvovallalle millään lailla hyväksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Meidän pitää tässä maassa pitää yksi asia kirkkaana mielessä: me tarvitsemme hajaautetun energiantuotannon ja hajautetun ruuantuotannon. Tämä maa on niin iso, että me pysytymme tämän homman hoitamaan. Ilmastovyöhykkeitä on erilaisia. Suot kasvavat eri puolilla koko ajan lisää sammalta ja turvetta joka vuosi. Meillä on rajattomasti energiaa käytettävissä, jos haluamme, mutta nyt kun ensi talvi tulee... Meillä, arvoisa puhemies, viime kesänä, kun sähkö oli kallista, poltettiin kaikki kuivat energiahakkeet tuolta metsistämme pois. Se, mitä on vielä jäljellä, ei riitä läheskään, ehkä joulukuun asti riittää, mutta sitten meillä on jäistä puuta poltettavana. Millä me sitten nämä lämpövoimalat lämmitämme?

Tänä päivänä kuulin puheita tuolla valiokunnassa, että me kuulemma olemme luopumassa CHP-lämmityksestä. [Tuomas Kettunen: Ei kai?] Millä ihmeellä me sen homman hoidamme sen jälkeen, arvoisa edustaja Hassi, kun te tunnute tietävän nämä asiat paremmin kuin moni muu? Me rakennettiin Suomeen tämä kaukolämpöverkko eli CHP-järjestelmä viimeisen 30—40 vuoden aikana. Sen jälleenrakennusarvo on varmasti kymmeniä miljardeja. Millä te aiotte suomalaisille selittää sen, että me lakkautamme järjestelmän, jota kymmeniä vuosia olemme rakentaneet, ja sitten lähdemme joihinkin semmoisiin utuihin kuvitelmiin vetytaloudesta, maaperästä kaivettavasta syvälämmöstä taikka jostakin muusta tuulimyllysystemistä, joka ei sitä paitsi toimi silloin, kun pitäisi toimia? En ole koskaan nähnyt sellaista aikaa, että on 25 astetta pakkasta, tuulee kovasti ja aurinko paistaa. Joulukuun, tammi-, helmi- ja maaliskuussa nämä ovat mahdottomia visioita, mitä te puhutte.

Arvoisa puhemies! Lopetan tämän oman osuuteni tältä illalta tähän. Totean vain, että ensi talvi tulee olemaan Suomelle sellainen via dolorosa, jota emme ole pitkiin aikoihin nähneet: sähkö maksaa valtavasti, firmoja menee nurin, koteja menee nurin, kun korot nousevat, ja täällä vain puhutaan siitä, miten meidän pitää pitää ilmastomuutoksesta huoli. [Puhemies koputtaa] Suosittelisin monelle muulle edustajalle sitä, että ajateltaisiin joskus tätä isänmaatakin ja sitä, miten me ruokimme vanhukset, sairaat ja lapset ja pidämme tämän maan lämpimänä. [Puhemies: Kiitoksia!] Tällä menolla tulee aivan varmasti valtavat vaikeudet.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

20.17 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Tämä on historiallinen hetki. Meillä on tänään lähetekeskustelussa valtioneuvoston ensimmäinen huoltovarmuusselonteko. Olemme todella tärkeiden ja merkittävien asioiden äärellä. Huoltovarmuudesta puhuttaessa tuskin on juuri kenellekään epäselvää, kuinka ajankohtainen aihe nyt on. Koronapandemia ja Ukrainan sota ovat varmasti avanneet myös viimeistenkin silmiä.

Huoltovarmuuskäsitteen tarkka määritelmä riippuu hieman siitä, mistä sen lukee. Kaikissa niissä on kuitenkin pohjana sama ajatus. Yksinkertaisimmillaan voidaan sanoa, että huoltovarmuudella turvataan yhteiskunnan toimintakyky häiriötilanteissa. Tämän selonteon tiivistelmässä määritelmä taas kuuluu seuraavalla tavalla: ”Huoltovarmuus tarkoittaa varautumista kriiseihin ja häiriötilanteisiin sekä jatkuvuuden hallintaa, jotta väestön toimeentulon, talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri voidaan turvata vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.”

Erityisesti meille perussuomalaisille ja minulle itselleni huoltovarmuusasiat ovat olleet aina sydäntä lähellä. Puolue julkaisikin elokuussa uuden ulko- ja turvallisuuspoliittisen ohjelmansa, jossa huoltovarmuuskysymyksiin kiinnitettiin erityistä huomiota. Totesimme,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

että huoltovarmuuskysymyksille on annettava suurempi painoarvo aina kuntatason päätöksenteosta eduskuntaan asti. Otimme kantaa moniin huoltovarmuuden kannalta keskeisiin asiakokonaisuuksiin: elintarvikehuoltoon, perusinfraan, kansainvälisen kilpailun sääntelyyn, ruoka- ja energiaomavaraisuuteen, kotimaiseen puolustusteollisuuteen, Naton merkitykseen, Huoltovarmuuskeskuksen rahoituksen riittävyyteen, maksujärjestelmän toimivuuteen ja turpeen asemaan.

Jätin itse helmikuussa toimenpidealoitteen käteisen rahan turvaamiseksi Suomessa jatkossakin käypänä maksuvälineenä. Vaadin tuolloin hallitusta ryhtymään asiassa toimenpiteisiin erityisesti huoltovarmuuden ja heikoimmassa asemassa olevien suomalaisten tarpeiden vuoksi. Asiantuntijat ovat painottaneet, että keskeistä on säilyttää riittävä käteisen huolto- ja käyttöverkosto normaaliaikoina, koska ilman sitä käteinen ei ole vaihtoehto myöskään kriisiaikoina. Mikäli verkosto päästetään liian heikoksi, sitä on vaikea palauttaa ennalleen muun maksamisen häiriötilanteessa. Olin ajan hermolla, sillä Suomen Pankki julkaisi samankaltaisen lainsäädäntöaloitteen heti seuraavalla viikolla.

Huoltovarmuustyöllä on Suomessa yli sadan vuoden taakse ulottuvat perinteet. Maalamme on edelleenkin hyvin toimiva ja kansainvälisesti ainutlaatuinen huoltovarmuusjärjestelmä. Huoltovarmuus perustuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. Myös kansainvälinen huoltovarmuuteen liittyvä yhteistyö tiivistyy entisestään, mutta kuten selonteossakin korostetaan, suomalainen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu jatkossakin kansalliseen varautumiseen ja kansallisiin toimiin. Tämä on syytä ihan jokaisen päätäjän muistaa.

Kehitettävää ja haasteitakin kuitenkin selonteon mukaan on. Muutama nosto näistä.

Suomen rahoitusmarkkinoiden varautumistasosta selonteko toteaa, ettei se tällä hetkellä vastaa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa asetettuja linjauksia. Tähän olisi varmasti hyvä saada muutos. Huoltovarmuuden rahoituksen suhteen haasteita aiheuttaa huoltovarmuusmaksu. Sen tuotto on pidemmällä aikavälillä laskeva. Merkittävä kehittämiskohde olisi myös huoltovarmuussäätely eli erityisesti lainsäädäntö huoltovarmuudesta. Lisäksi selonteko korostaa julkisia hankintoja osana kokonaisvaltaista varautumista ja huoltovarmuuden vahvistamista. Selonteon mukaan tulisikin selvittää tarve ja mahdollisuudet uudistaa yleistä julkisten hankintojen sääntelyä Euroopan unionin sääntelyn puitteissa siten, että huoltovarmuustarpeet tulevat riittävästi huomioiduiksi.

Arvoisa puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Huoltovarmuus ei ole vain sanahelinää, vaan kiinteä osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Vaalitaan ja kehitetään sitä edelleen myös tulevaisuudessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

20.22 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Olemme pieni kansa kaukana Pohjolassa, ja asumme pitkässä ja laajassa maassa. Meitä on melko vähän. Kriisiaika on kirkastanut huoltovarmuuden merkityksen. Varautuminen on tärkeä osa maamme turvallisuutta ja maanpuolustusta. Se on koko yhteiskunnan tehtävä.

Olemme käsitelleet tänään ensimmäistä huoltovarmuusselontekoa, joka on hyvin ajankohtainen. Suomen tilanne on kokonaisuutena hyvä. Kauttaaltaan asuttu ja kukoistava Suomi on huoltovarma Suomi. Keskusta lähtee siitä, että huoltovarmuudesta on huolehditava koko maassa. Tässä on lähtökohtana se, että pidämme maan elinvoimaisena Hangosta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Nuorgamiin. Tehtävämme on huolehtia, että koko maa pärjää. Maan heikkoja kohtia voivat pahantahtoiset käyttää hyväkseen. Keskittäminen heikentää huoltovarmuutta. Huoltovarmuus on yhteinen asia, kuten edustaja Savola täällä ryhmäpuheessa totesi. On järkevää, että huoltovarmuustyötä tehdään yhdessä parlamentaarisesti myös tulevina vuosina.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus koostuu monesta asiasta. Onko tärkeämpää kuin oma hajautettu ruuantuotanto? Suomalaisen ruuan saatavuus, laatu ja turvallisuus pitää turvata kaikissa tilanteissa. Poikkeukselliset ajat korostavat omavaraisuuden merkitystä. Ilman suomalaisia viljelijöitä meillä ei ole kotimaista ruokaa eikä oman ruuantuotannon tuomaa huoltovarmuutta. Välitetään viljelijöistä, parannetaan maatilojen kannattavuutta. Ilman kannattavaa ruuantuotantoa ei suomalaisella maataloudella ole tulevaisuutta. Viljelijän on saatava työstään asianmukainen korvaus. Tällä hetkellä näin ei ole. Koko ruokaketjun pitää kantaa tästä oma vastuunsa. Reilumpi tulonjako on välttämätöntä, jotta kotimaista ruokaa on tarjolla myös tulevaisuudessa niin tavanomaisena kuin kriisin aikana.

Huoltovarmuuden ylläpitämiseksi ruokaa tulee voida tuottaa kannattavasti koko maassa. On varmistettava, että edellytykset maaseudulla elämiseen, asumiseen, koulunkäyntiin ja yrittämiseen ovat kunnossa. Tiet ja tietoliikenneyhteydet ovat yrittäjyyden tärkeitä perusedellytyksiä. Myös puhtaan veden saanti on tärkeä osa huoltovarmuutta. Vesihuolto on syytä pitää jatkossakin julkisessa omistuksessa.

Arvoisa puhemies! Toinen tärkeä kulma on oma hajautettu energiantuotanto. Keskusta julkaisi oman energialinjauksensa aivan hiljattain. Peruslinja on ollut selvä jo pitkään: tarvitsemme omaa puhdasta energiaa. Se on ydinvoimaa, se on tuuli- ja aurinkovoimaa, se on bioenergiaa. Irtaudumme riippuvuudesta Venäjään. Ensi vuonna voimme parhaassa tapauksessa olla energiaomavaraisia. Se on huoltovarmuutta parhaimmillaan.

Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on avannut silmiä monella tavalla. Keskustan eduskuntaryhmä tuki puolustusliitto Natoon liittymistä yksimielisesti. Vastaamme maamme puolustamisesta itse myös jatkossa, mutta emme jää siinä yksin. Suomen, Ruotsin ja Norjan, Pohjoismaiden, sotilaallista yhteistyötä ja sotilaallista huoltovarmuutta tulee edistää edelleen. Tarvitsemme tässäkin kohden laajaa yhteistyötä ja verkostoitumista. Ukrainan sodan seurauksena olemme irtautumassa Venäjä-riippuvuuksista.

Myös Kiinasta on tullut pikkuhiljaa liian tärkeä Euroopalle. Olemme liian riippuvaisia sieltä lähtevistä tuotantoketjuista. Siksi meidän tulee edistää myös Euroopan unionin omaa huoltovarmuutta ja riippumattomuutta.

Tämä huoltovarmuusselonteko on sangen tarpeellinen. Sen pohjalta työ huoltovarmuuden kehittämiseksi jatkuu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sjöblom, poissa. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

20.27 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! On syytä lausua hallitukselle kiitokset siitä, että eduskunta on saanut tämän selonteon huoltovarmuudesta. Voimme sitä täällä nyt perin pohjin käsitellä ja paneutua näihin koko kansakunnan olemassaoloa ja tulevaisuutta koskeviin peruskysymyksiin.

Täällä on paljon puhuttu tietysti ruuasta ja energiasta, jotka ovat ne perusasiat huoltovarmuuden osalta, eikä ehkä ole niihin niin merkittävästi lisättävää. Olen kyllä varmasti kymmeniä, ehkä jopa satoja kertoja tässä salissa puhunut muun muassa siitä, kuinka tärkeää on, että meillä on elintarviketalous sellaisessa mallissa, että meillä on keskeisissä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

tuotteissa oma tuotanto kaikissa olosuhteissa eli että olemme omavaraisia ruokahuollon osalta. Sodan ajasta ei niin valtavan paljon ole aikaa, mutta meitä ei täällä ole ketään, jotka olisivat sodan ajan puutteen kokeneet, ja siksi on syytä muistuttaa siitä, että se aika ei ole niin valtavan kaukana. Se on todella iso kysymys, kun kansakunnalla ei ole ruokaa. Siltä puuttuu silloin monta muutakin. Siellä tulee levottomuuksia, siellä on jopa demokratia vaarassa, jos tilanne ajautuu sellaiseksi. Siksi ruokahuolto, koko elintarvikeketju, on äärettömän tärkeä perusasia.

Toinen on todellakin energia. Meillä on onneksi rakennettu viime vuosikymmeninä monipuolinen hajautettu energiahuolto. Riittävä se ei nyt ilmeisestikään ole ja on vielä hie- man ehkä liikaakin riippuvainen tuontienergiasta, mutta kuitenkin perusta on hyvä. Täällä on käsitelty minunkin täälläoloajanani ydinvoimalupia ja risupaketteja ja bioenergiaa ja tietysti sitten näitä vanhoja perinteisiä fossiilisia energiamuotoja. Kaikkea on tarvittu, ja se on luonut pohjan vakaalle taloudelliselle kehitykselle ja turvalle. Näin on syytä olla edel- leenkin, ja on syytä vahvistaa kotimaista uusiutuvaa energiantuotantoa.

Liikenne on tärkeä osa, erityisesti myös laivaliikenne, koska me olemme kuitenkin nois- ta omavaraisuuksista riippumatta täällä ikään kuin saareissa, ja kun itärajakin on suljettu kenties pitkäksikin aikaa, niin meriliikenne on tavattoman tärkeää, ja on varmistettava, että se voi esteettömästi kulkea ja toteutua, ja myös, että laivoja on käytettävissä.

Vesi on tavattoman tärkeä huoltovarmuuden kannalta, ja meidän on huolehdittava siitä, että meillä on puhdas vesi. Onneksi siinäkin on paljon saatu aikaan viime vuosina ja vuo- sikymmeninä, että näin tällä hetkellä on, mutta riskit ovat koko ajan olemassa. Todellakin vesihuolto on syytä pitää yhteiskunnan hallinnassa niin, ettei tule sitä kautta ongelmia ja yl- lätyksiä.

Tietoliikenne on tärkeä osa huoltovarmuutta, ja siihen täytyy edelleen panostaa niin, että koko maa on tältä osin elin- ja asumiskelpoinen. Tässä on meillä edelleen parantamista.

Arvoisa puhemies! Kiinnitti huomiota tuossa, kun Ruotsi sai uuden hallituksen, että siel- lä oli muun muassa siviilipuolustusministerin salkku annettu kristillisdemokraattien edus- tajalle. Mielenkiinnolla yritin selvittää, en kylläkään saanut ainakaan vielä selville, mikä on siviilipuolustusministerin tehtäväkuva, mutta meilläkin voisi olla seuraavassa hallituk- sessa joku omavaraisuus- ja näihin asioihin keskittyvä ministeri, niin että joku muu nykyi- nen ministeri voisi olla ehkä perustellumpi salkultaan, jos olisi näihin asioihin vahvasti keskittyvä ministeri, jolla olisi poikkihallinnollisestikin selkeä vastuu [Puhemies koput- taa] näistä asioista. Silloin voitaisiin huoltovarmuutta ja omavaraisuutta pitää todella vah- vasti esillä pysyvästi tässä talossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

20.33 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus, varautuminen, selviytymi- nen — ne ovat kiinteä osa suomalaisuutta. Suomi on syrjäinen maa, jossa on varsin haas- tavat elinolot. Täällä Pohjolassa on pitänyt varautua joka vuosi iskevään pitkään, kylmään talveen lyhyen satokauden puitteissa. On vuosia, jolloin halla on iskenyt ja vienyt sadon. Selviäminen on vaatinut ennakkointia ja varautumista. Vaikeiden olosuhteiden lisäksi Suo- mi on ollut sotatanner niin Ruotsin ja Venäjän välisissä sapelienkalisteluissa kuin toisessa maailmansodassakin. Sodat ovat osaltaan lisänneet suomalaisten valvettuneisuutta varau- tumisen suhteen. Sotien jälkeen valtiotasolla huoltovarmuus otettiin vakavasti. Kylmän so- dan aikaan ei myöskään voinut löysätä otetta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Sen sijaan tälle vuosituhannelle tultaessa vanhoja puolueita eivät enää huoltovarmuuskysymykset juuri ole kiinnostaneet. [Tuomas Kettunen: Ei pidä paikkaansa!] Tämä näkyy esimerkiksi huoltovarmuuskäsitteen vähäisessä painoarvossa poliittisessa päätöksentekokulttuurissa. Toisaalta tästäkin huolimatta kansainvälisessä vertailussa Suomea voidaan pitää varsin hyvin varautuneena valtiona.

Huoltovarmuuskeskustelu alkoi nostaa uudelleen päätä koronan leviämisen myötä vuonna 2020. Jo silloin maailmalla havaittiin merkkejä siitä, että kriisin koittaessa valtiot pitävät huolta ensisijaisesti omista kansalaisistaan. Venäjän hyökkäys Ukrainaankin ja Eurooppaa koetteleva energiakriisi sekä nopeasti synkentyneet talousnäkökulmat ovat lisänneet huoltovarmuuden painoarvoa entisestään. On hyvä, että asiaa voidaan huolella nyt täällä eduskunnassa. Tein aiheesta myös keskustelualoitteen viime keväänä ja peräänkuulutin ajankohtaiskeskustelua Suomen huoltovarmuuden kehittämisestä. Nyt on hyvä, että tämä selonteko on kuitenkin täällä salissa.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus on äärimmäisen laaja asiakokonaisuus, joten varautumistason kehittäminen edellyttää toimia useilla hallinnonaloilla. Tartun tässä puheenvuorossa elintarvikehuollon tilanteeseen.

Elintarvikehuolto on keskeinen osa huoltovarmuuden kokonaisuutta. Ruuantuotannon riittävä omavaraisuus on puolestaan elintarvikehuollon toimivuuden kannalta välttämätöntä. Tällä hetkellä Suomen maatalouden tila on hälyttävä. Maataloustuottajien kustannukset nousevat muun muassa polttoaineiden, lannoitteiden ja rehujen hinnannousun myötä. Myös tiukentuneisiin ympäristövaatimuksiin liittyvät investoinnit aiheuttavat lisää kustannuksia ruuantuottajille. Osa Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan CAP-linjauksista on hyvin haitallisia suomalaisille tuottajille. Kustannusten tuntuvasta kohoamisesta huolimatta tuottajahinnat ovat elintarvikemarkkinoilla alhaiset. Tämän seurauksena ruuantuotanto on monilla tiloilla jo kannattamatonta. Riski laajamittaisesta tilojen lakkauttamisesta on todellinen. Tilanne on kestävä myös ruuantuotannon omavaraisuuden ja huoltovarmuuden osalta. Maatalouden toimivuus on riippuvainen lukuisista eri tekijöistä. Jotta maatalous pyörii, saatavilla pitää olla muun muassa lannoitteita ja polttoaineita. Näiden kohdalla on huolehdittava varmuusvarastojen riittävydestä.

Selonteossa nostetaan esille myös kausityöntekijöiden merkitys, sillä suuri osa maatalousalan työntekijöistä saapuu ulkomailta. Ongelmiin herättiin jo koronan vaikeuttaessa työvoiman liikkuvuutta yli rajojen. Suomen tulisi tässäkin asiassa parantaa omavaraisuutta ja ryhtyä tehokkaisiin toimiin myös kotimaisen työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Tämä koskee tietysti maatalouden lisäksi myös terveydenhuoltoa.

Arvoisa puhemies! Näin lopuksi: Todella, huoltovarmuus, se on laaja käsite, laaja alue. Liikenne, infrastruktuuri, vesihuolto, omavaraisuus energian saatavuudessa — nämä kaikki ovat todella tärkeitä asioita, joita muun muassa edustaja Kankaanniemi toi äskeisessä puheenvuorossa hienosti esille, hänellä on pitkä parlamentaarinen kokemus asioista. Ymmärrämme varmasti viimeistään nyt, että huoltovarmuudesta Suomessa ei voida tinkiä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi, poissa. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

20.38 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Olisin kaivannut huoltovarmuusselontekoon alueellisen energiaomavaraisuuden huomiointia. Energian katkeaminen alueella kos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

kettaa välittömästi jokaista asukasta. Energiantuotannon keskittämisen innossa lukuisia alueellisia voimalaitoksia on lopetettu ja purettu maan tasalle. Eikö ne tulisi jättää varavoimalaitoksiksi, aivan kuten kodeissa tulisi jättää öljykattilat varalämmönlähteiksi, jos käy sellainen tilanne, mitä nyt jo julkisuudessa kerrotaan, että sähkössä saattaa tulla kahden tunnin tai jopa pidempiäkin katkoksia? Kiertovesipumppua pystyy pyörittämään myöskin invertterillä ja akulla, jolloinka sähköntuotantoon ei kaadu se kodin lämpiäminen. Konkreettista toimintaa alueellisen energiaomavaraisuuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on lisättävä ehdottomasti.

Ihmettelen myös tätä turvekeskustelua. Meillä tuolla Pirkanmaalla ilmestyy Aamulehti ja kertoo aina näitä ”50 vuotta sitten” eli tässä tapauksessa vuodelta 1972. Otsikko oli tällä kertaa ”Nyt on Suomen huoltovarmuusomavaraisuus turvattu seuraavat tuhat vuotta”, kun rekat ajoivat turvetta Naistenlahden kaukolämpövoimalaan. Äkkiä meni tuhat vuotta, kun nyt turve on niin kamala aine. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

20.39 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Lähestyn tässä tätä huoltovarmuusselontekoa hieman paikallisesta näkökulmasta. Me olemme Venäjän Ukrainaan kohdistaman bruttaalin hyökkäyksen jälkeen ajautuneet ehkä ymmärtämään sen, että ei ole aina kysymys aluepolitiikasta vaan enemmänkin turvallisuuspolitiikasta, kun puhutaan esimerkiksi Kaakkois-Suomesta tai tarkemmin vielä Kymenlaaksosta. Jos me katsotaan karttaa, niin Pietarin ja Helsingin välissä sijaitsee sopivasti Kymenlaakso.

Siihen, miksi Kymenlaakso huoltovarmuuden kannalta on myös olennainen, on useampia syitä, mutta yksi on Euroopan laajuinen liikenneverkosto, TEN-T-verkosto, joka luonnollisesti on aivan ratkaisevassa osassa, kun puhutaan huoltovarmuudesta ja siitä verkostosta, jolla me pystymme toimimaan Euroopan suuntaan.

Toinen tärkeä nosto mielestäni on Hamina-Kotkan yleissatama, joka on Suomen suurin yleissatama, ja sen toimintamahdollisuuksien tukeminen voimakkaasti, etenkin tässä poikkeuksellisessa ajassa, mutta myös sen takia, että tämän poikkeuksellisen ajan johdosta Saimaan kanava on jouduttu sulkemaan.

No, olennaista ehkä tässä on nyt ymmärtää se, että kun nämä ovat merkittäviä huoltovarmuustekijöitä poikkeuksellisessa ajassa, niin olen hieman huolissani siitä, että kun hallitus suurielkeisesti päätti tukea itäistä ja kaakkoista Suomea, niin todellisuudessa se jäi kyllä aikamoiseksi tussahdukseksi. Eli se ymmärrys siitä, mikä rooli näillä osilla Suomea on Suomen kokonaisturvallisuudessa ja myös huoltovarmuudessa, ei tunnu aivan kirkastuneen sillä tasolla kuin mitä itse toivoisin. Tästä nyt esimerkkinä otan valtatie 15:n kunnostamisen, joka olisi aivan ratkaiseva tekijä Hamina-Kotkan sataman ja elinkeinoelämän hyvinvoinnin kannalta ja sitä kautta pitäisi Kymenlaakson asutettuna ja tukisi sitä kautta lopulta myös huoltovarmuutta.

Yksi mielenkiintoinen seikka, joka liittyy tietyllä tavalla Kymenlaaksoon mutta myös laajemmin Suomeen, on meidän maakaasuverkosto, joka Suomessa on. Pääasiallisesti se on Kouvolan alueella mutta myös Haminassa, itäisellä Uudellamaalla ja Tampereen alueella. Tämä on miljardin infra, joka meillä on rakennettu, ja nyt olisi aivan ehdotonta, että me löytäisimme niitä käyttömahdollisuuksia tälle infralle eikä lähdetäisi siitä, että kun kaasua ei tule enää Venäjältä, niin infrakin on hyödytön. Eli tämä on sellainen asia, [Puhe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

mies koputtaa] jonka mielestäni huoltovarmuuden nimissä pitäisi olla fokuksena. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

20.43 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Keskustelussa huoltovarmuusselonteosta edustaja Elomaa omassa puheenvuorossaan toi esille, että vanhoja puolueita ei huoltovarmuus kiinnosta. Tämähän ei pidä millään tavalla paikkaansa. Suomen Keskusta jo maalaisliitto-keskustan ajoista lähtien on pitänyt huolta, että huoltovarmuus toteutuu. Huoltovarmuushan on sitä, että meillä on vahva Suomi ottaen huomioon koko Suomen alueen kaikki maakunnat. Elikkä Suomen Keskusta on kyllä vahvalla aluepolitiikalla pitänyt huolta siitä, että meillä on hajautettu ruuantuotanto, hajautettu energiantuotanto. Halusin tämän tuoda, puhemies, esille.

Se on tietyllä tavalla sääli, että piti tulla pandemia ensin ja nyt sota, että muutkin puolueet havahtuvat tähän huoltovarmuuteen ja siihen liittyviin asioihin niin, että tällainen huoltovarmuusselonteko tuodaan eduskuntaan. Olen siitä totta kai todella tyytyväinen. Tämä on todella hyvä selonteko, ja tässä on tuotu kaikki asianmukaisesti esille.

Mutta kun edustaja Elomaa totesi, että vanhoja puolueita ei huoltovarmuus kiinnosta, niin tämä ei pidä paikkaansa. Toivonkin, että tälle Suomen Keskustan linjalle muutkin puolueet — sekä vanhat puolueet että myös uudet puolueet, kuten perussuomalaiset — lähtisivät matkaan ja pitäisivät huolta siitä, että koko Suomea kehitetään, maakuntia kehitetään, koska kaikki se huoltovarmuus tulee maakunnista, sieltä maaseudulta: puhdas ruoka, energia, kotimainen uusiutuva energia. Nämä kaikki tulevat maaseudulta. Ne tulevat työtä tekevien ihmisten, yrittäjien suunnalta. Haluankin kyllä kiittää jo tässä vaiheessa siitä, että Suomessa on vahva osaaminen huoltovarmuuden nimissä liittyen maatalouteen, liittyen energiatalouteen. Tästä pitää pitää kiinni myös jatkossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

20.45 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan myötä huoltovarmuuttamme osaavat nyt kaikki arvostaa. Aina näin ei ole ollut, ja on hyvä muistaa, että keskusta on aina korostanut oman maataloustuotannon ja huoltovarmuuden säilyttämisen tärkeyttä. Kun kriisi iskee, valtiot ajattelevat ensisijaisesti itseään. Tämä tuli todistetuksi myös koronapandemian alettua, kun kaikki pyrkivät haalimaan ensin suojaruokaa ja myöhemmin rokotteita. Näin ollen myöskään EU-tasolla ei voi laskea sen varaan, että muista olisi apua todella tiukan paikan tullen. On varauduttava jatkuvasti siihen, että omillaan pärjätään.

Talven kohta koittaessa on Suomen ja myös koko Euroopan pääasiallisena huolenaiheena tietysti energian riittävyys. Onneksemme emme ole olleet niin riippuvaisia venäläisestä energiasta kuin esimerkiksi monet Keski-Euroopan maat, joten emme ole ihan yhtä haavoittuvaisessa asemassa. Energian ja elintarvikkeiden hinnat ovat kuitenkin olleet reippaassa nousussa, ja huoltovarmuudesta huolehtiminen on jälleen noussut arvoonsa. Jatkaakamme viisaalla tiellä ja oppikaamme myös virheistämme, jotta tulevaisuudessa olemme vielä paremmin kriiseihin varautuneita.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Savio, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

20.46 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Eduskunta on käynyt tänään hyvää ja erittäin aiheellista keskustelua huoltovarmuudesta. Meidän on ehdottoman tarpeellista varautua ennakolta erilaisiin kriiseihin, joiden emme tietenkään toivo koskaan toteutuvan. Valitettavasti kevät 2020 paljasti, että Suomen huoltovarmuus ei tuolloin ollut niin hyvä kuin oli kuviteltu. Parantamisen varaa jäi silloin runsaasti, ja vastuu tästä on hallituksella.

Arvoisa puhemies! Kriisitietoisuuden lisääntyminen näkyy nyt arjessa hyvin selvästi. Kansalaisten mielissä pyörii kysymyksiä koskien muun muassa väestönsuojelua, mahdollisia sähkökatkoja, käteisen rahan nostamista tai vaikkapa joditablettien saatavuutta. Hallituksen olisi ehdottomasti syytä tiedottaa kansalaisia erilaisista yksilöllisen varautumisen keinoista. Kansalaisten turvallisuutta ja rauhallisuutta lisäävät konkreettiset varautumistoimet ovat tärkeitä myös henkisesti sekä yksilöille että koko kansakunnalle.

Arvoisa puhemies! Laittoman hyökkäyssotansa vuoksi nurkkaan ajautuva Venäjä aiheuttaa Ukrainaa oikeutetusti auttavalle lännelle Nord Stream -kaasuputkiräjätysten kaltaisia odottamattomia mutta hyvin konkreettisia ongelmia, ja Suomenkin on suojeltava tarkasti kriittistä infrastruktuuriaan, irtauduttava Venäjältä tulevasta energiasta ja kohennettava energiaomavaraisuuttaan. Olkiluoto 3 -reaktorin käyttöönotto on tapahtumassa kei-vin aikaan ja pienentämässä sähkönhinnan nousupaineita. Toivon mukaan reaktorin koekäytössä ilmenneet ongelmat saadaan ratkaistua lopullisesti ja ripeästi. Perussuomalaiset ehdottavat lisäksi muun muassa kotimaisen turpeen käytön jatkamista energiakustannusten hillitsemiseksi ja energiaomavaraisuuden lisäämiseksi.

Arvoisa puhemies! Eduskunta päätti viime keväänä lähes yksimielisesti, että Suomen on syytä hakea Nato-jäsenyyttä. Puolustusliiton jäsenenä huoltovarmuutemme vahvistuisi merkittävästi ja avun saaminen on kriisitilanteessa varmempaa. Nato-jäsenyys myös tarjoaisi erittäin vahvan ennaltaehkäisevän suojan hyökkäystä vastaan. Jäsenyysponnistelut ovat edenneet kevään eduskuntapäätöksen jälkeen hyvin, ja Suomen Nato-jäsenyys näyttää olevan toteutumassa lähiaikoina, toivottavasti jo tämän vuoden aikana. Esitän siitä kiitokseni tasavallan presidentille ja hallitukselle.

Totean lopuksi, että mielestäni Suomen on tarpeen tullen oltava valmis liittymään Natoon yksinkin, jos samanaikainen jäsenyys uhkaa viivästyä Turkin ja Ruotsin välisten näkemyserojen vuoksi, koska Suomella on pitkän ajan vuoksi huomattavasti Ruotsia suurempi riski joutua Venäjän aggressioiden kohteeksi. Joka tapauksessa toivon, [Puhemies koputtaa] että molempien maiden jäsenyys toteutuu mahdollisimman pikaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

20.50 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Niin kuin tuossa aikaisemmassa puheenvuorossani totesin, yrittäjät, työntekijät ja teollisuus tekevät kaikki tärkeää työtä huoltovarmuuden eteen. Mutta, puhemies, kun tässä on keskustelussa energiahuoltovarmuuden nimissä tuotu useammassa puheenvuorossa esille tämä turpeen käyttö huoltovarmuuspolttoaineena, niin täällä ilmasto- ja energiastrategiassa on hyvä kirjaus turpeesta, ja ajattelin sen tähän vielä lukea loppuun.

Puhemies! Kokonaiskuvassa tämä turpeen energiakäyttö nyt laskee jo lähivuosina hallitusohjelman vuoden 2030 vähimmäistavoitetasoa pienemmäksi markkinaehtoisesti tämän päästöoikeuden hintatason ennusteita huomattavasti merkittävämmän nousun vuoksi, millä on sitten myös vaikutusta lähivuosien toimitus- ja huoltovarmuuteen turpeen osalta. Läheskään kaikki lämmöntuottajat, joiden on välttämätöntä käyttää turvetta yleensä seos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

polttoaineena kattiloissaan, eivät pysty tekemään vaadittavia investointeja turpeesta irti pääsemiseksi näin nopealla aikataululla, mikä nyt sitten tuli, kun tästä tuli ilmoitukset, että turpeen ja muutenkin fossiilisten polttoaineitten veroa nostettiin. Tämän vuoksi kevään 2021 puoliväliriihessä siis päätettiin turpeen verottoman energiakäytön ylärajan nostamisesta entisestä 5 000 megawattitunnista vuodessa sinne 10 000 megawattituntiin ja sen laajentamisesta koskemaan myös yli 10 000 megawattitunnin vuotuista käyttöä. Tämä toimi on määräaikainen, ja sillä nyt pyritään antamaan kustannushelpotusta, kunnes lämmön tuottajat sitten siirtyvät täysin pois turpeesta.

Mutta nyt täytyy muistaa, että maailma on muuttunut tämän vuoden 2022 aikana, ja turpeen tulee olla jatkossa mukana voimakkaasti pitämässä huolta siitä, että huoltovarmuus toimii energian saatavuuden ja lämmön saatavuuden suhteen ja voimalaitosten kattiloissa sitten myös turve palaa jatkossa. Tässä on annettu vähän semmoista kuvaa, että turvetta enää ei saisi ollenkaan käyttää — sitä saa käyttää, sitä on tänäkin vuonna nostettu. Harmillisesti vain sääolosuhteet eivät ole olleet suotuisat ja sitä tarvittavaa määrää, mikä olisi tänä kesänä pitänyt nostaa turvetta, ei ole saatu sitten nostettua. Minun mielestäni tässä tilanteessa tulee tehdä semmoisia poliittisia toimia, että varsinkin ensi kesänä, kun ensi kesä koittaa ja lumet ovat sulaneet turvesoilta, on sitten varmuus siitä, että pystytään turvetta asianmukaisesti nostamaan.

Puhemies! Koska päästöoikeuden hinnan odotetaan nyt pysyvän korkealla ja syksyllä 2020 päätetty lattiahintamekanismi nostaa turveveroa päästöoikeuden hinnan ollessa matalalla, verottoman käytön ylärajalla ei odoteta olevan merkittävää vaikutusta päästökaupasektorin energiaturpeen käyttöön.

Puhemies! Nämä ovat tästä ilmasto- ja energiastrategiasta, ja tästä on hyvä kirjaus myös: ”Päästökaupan ulkopuolella, johon monen pienen kunnallisen energiyhtiön turvekattilat myös kuuluvat, toimenpiteellä pyritään hieman hidastamaan turpeen kysynnän ja tuotannon voimakasta romahdusta ja siten turvaamaan toimitusvarmuutta lähivuosina, jolloin kaikki turvekattilat eivät ole vielä korvautuneet muilla vaihtoehdoilla.” Eli nostetaan verottoman energiakäytön ylärajaa 5 000 megawattitunnista sinne 10 000 megawattituntiin.

Puhemies! Huoltovarmuusselonteossa on myös ansiokkaasti nostettu energiahuollon suunnalta, energiasektorin suunnalta metsähakkeen käyttö. Nimittäin meilläkin Kainuussa metsähaketta tuotiin Venäjältä. Venäjän-tuonnin osuus on ollut viime vuosina todella merkittävä, siis koko Suomen energian käytöstä noin neljännes lämpö- ja voimalaitosten käyttämästä metsähakkeesta. Puupolttoaineillahan ei ole mitään lakiin perustuvaa velvoite- tai huoltovarmuusvarastointia, ja kyllähän metsähake on todella huono polttoaine sen suhteen, että sitä ei pystytä varastoimaan pitkäksi aikaa toisin kuin turvetta voidaan varastoida. Ja kyllä, kun tämän vuoden keväällä alkoi tämä silmitön hyökkäyssota Venäjän toimesta tuonne Ukrainan suuntaan, niin sen myötä sitten venäläisen metsähakkeen tuonti Suomeen loppui. Onneksi meillä oli vielä Kainuunkin suunnalla näitä niin sanottuja huoltovarmuusturvekasoja, mitä pystyttiin sitten hyödyntämään voimalaitosten kattiloissa. Mikäli näitä turvekasoja ei olisi ollut, niin olisi kyllä tullut todella kylmä moneen talouteen, koska kun sitä venäläistä metsähaketta ei saatu ja suomalaista metsähaketta ei ollut saatavilla nopeasti, niin turpeella tämä sitten tultiin korvaamaan. Siitä olen tyytyväinen, että nämä kasat olivat olemassa, ja siitähän olen tyytyväinen, että nyt sitten Huoltovarmuuskeskuksen toimesta tätä turvetta on saatu ja saadaan myös niin sanottuihin huoltovarmuusau-moihin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2022 vp

Puhemies! Todella tärkeä keskustelu huoltovarmuudesta. Hyvä, että tämä selonteko on tehty. Harmikseni vain huomaa, että edustajia hallituspuolueista tai oppositionkaan suunnalta ei tällä hetkellä tässä salissa ole ketään, elikkä puhun tyhjälle salille, mutta ajattelin, puhemies, käyttää tämän puheenvuoron sen takia, että tämä on niin tärkeä asia. Tämä on niin tärkeä asia, että alueita kehitetään. Niin kuin sanoin jo tuossa aikaisemmin, huoltovarmuus tulee vahvalla aluepolitiikalla, pitäen huolta maakunnista, maakuntien toimintaympäristöstä, pitäen yrittäjät mukana siinä, että se huoltovarmuus, mikä tulee kotimaiseen puhtaaseen ruuantuotantoon ja kotimaiseen uusiutuvaan energiaan, säilyy ja tulee olemaan vahvana tulevana vuosina, koska ajat ovat haastavat ja me tarvitsemme sen, että huoltovarmuus pelaa näillä sektoreilla myös tulevaisuudessa. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle tarkastusvaliokunnan, hallintovaliokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, puolustusvaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.